

IANUARIUS.

*Die Welt liegt unter Eis,
Es stehn die Wasserwogen;*

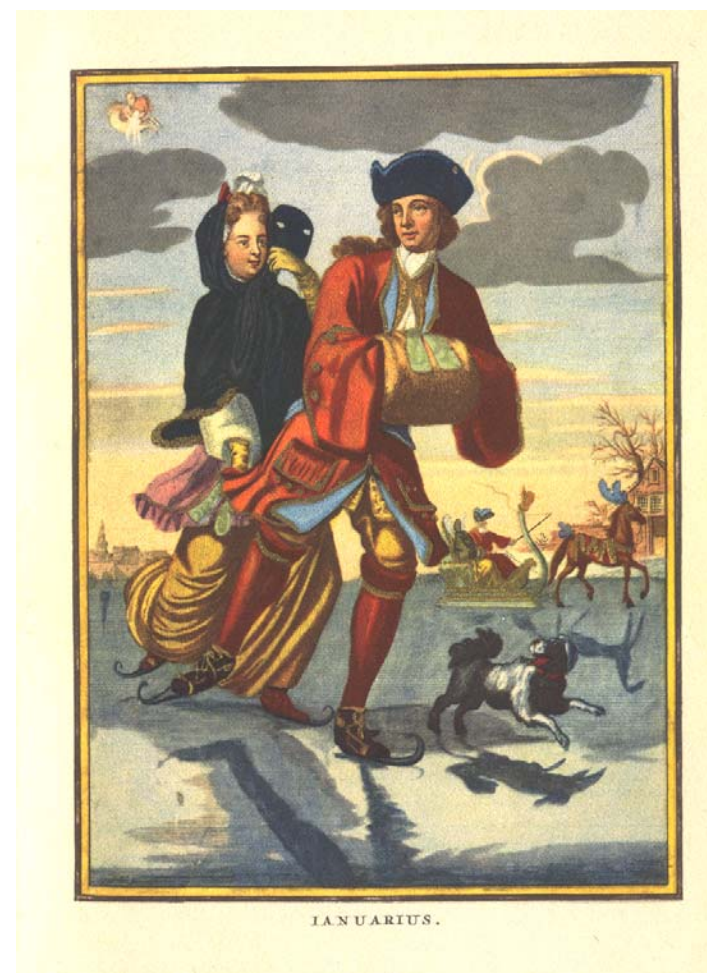
*und doch gefriert uns hier
Nicht ein verliebtes Wort.*

*Hat uns Cupido nur
die Schrittschuh' angezogen?*

*so fahren wir erhitzt
und als geflügelt fort.*

Uitgave van

IANUARIUS.

Omslagillustraties

Uren, dagen, maanden, jaren vliegen als een schaduw heen . Deze regels werden vroeger gezongen bij de oudejaarsavond diensten in de Protestantse kerken. Deze tekst geldt nog steeds al wordt hij niet veel meer gezongen. Wat hebben ze te maken met de omslag van dit nummer van Kouwe Drukke? Eigenlijk niet veel. Alleen dat ze ons bepalen bij de snelheid van ons leven en dat de titel van het boekje, een soort agenda, waaruit de omslagillustratie afkomstig is, “Zeitglöcklein” heet. “Tijdklokje” is een kalender voor het jaar 1940 met fraaie afbeeldingen van Casper Luyken en Duitse toepasselijke gedichtjes.

Een dissonant bij de mooie reproducties voor elke maand en de liefelijke titel is dat het geheel de sfeer ademt van de Hitlertijd. Bij elke maand staat wel een datum genoemd die iets vertelt over de historie van de Nationaal Socialisten. Nooit geweten dat op 30 januari 1933 Adolf Hitler Rijkskanselier geworden is en dat op 24 februari 1920 (toen al) het programma van de NSDAP is afgekondigd. Nazihistorie en propaganda geraffineerd verpakt in een bibliografisch boekje. Moraal van dit verhaal: waartoe het verzamelen van schaatsboeken al niet toe kan leiden .. Veel leesplezier toegewenst! (Voorplaat collectie Anrie Broere).

Anrie Broere

Inhoud

	Blz.
Omslagillustraties	.. 1
Van Glis tot Klapschaats	.. 2
Brief van een verzamelaar	3
Amerikaanse krulschaats	.. 5
Reactie op de vraag over de Amerikaanse krulschaats	.. 6
Wielard, schaatsenmaker met een late roeping	.. 7
Exposities, Beeldjes Nieuws en Redactie	...9, 37 en 42
Mijn oude ijsvereniging	.. 10
N.a.v. krantenartikel “Tentoonstelling van Schaatsen”	.. 14
Buitenlandse tegels met winteraferelen (12)	.. 15
De trommel (3)	.. 16
Wat we te weten zijn gekomen	.. 18
Boek en Zopie 1 en 2	20, 34 en 38
Stempelkaart(26) Wim van Zanen	.. 19
Vitrine 13	.. 21
Jikke Gaastra, de eerste vrouwelijke deelnemer aan een elfstedentocht (1)	23
De zoektocht naar schaatsen in de V.S	.. 25
Krabbelbaantje, Aflevering 6	.. 26
Thomas en Cornelis Faber uit IJlst	.. 29
De schaatsen met het ronde oog	.. 30
Baanvegerij 8 (slot)	.. 32
De geboorte van een boek	36
Een nieuwe site en Siteseeing	39 en 40
Spreekwoorden en gezegden die aan ijs, schaatsen en winter ontleend zijn	.. 40

Van Glis tot Klapschaats

De redactie van Kouwe Drukke is niet bijgelovig en heeft dan ook niet overwogen om nummer 13 over te slaan en besloten dit nummer gewoon KD 13 te noemen. Het laatste nummer van 2001: een bewogen jaar voor de wereld en voor mij persoonlijk, waarin geboorte en dood, hoogte- en dieptepunten wel heel dichtbij elkaar lagen. Voor de Poolster was het ook een redelijk bewogen jaar: een boeiende veiling in mei en in de najaarsbijeenkomst de beslissing om van de Poolster een Stichting te maken. Een flinke hobbel is daarbij overwonnen of - om in wintertermen te spreken - een lastig wak is dichtgevroren. Kritische geluiden werden hierbij niet geschuwd. Dit mag en is goed, ook om het bestuur wakker te houden.

Een hoogtepunt voor ons als verzamelaars vond ik het gereedkomen van het boek van Wiebe Blauw, dat op een feestelijke bijeenkomst in Hindeloopen ten doop werd gehouden. Vooral de toespraak van IJs Willemsma, kunstenaar en winnaar van de Elfstedentocht 1997 op (zelfgemaakte) houten schaatsen, viel in de smaak, dankzij de smeuge anecdotes. Is het boek van Buttingha Wichers voor mij een Schaatsbijbel, (maar dan het Oude Testament) wat mij betreft hebben we met Van Glis tot Klapschaats er een Nieuw Testament bijgekregen. Een must voor elke schaatsenverzamelaar!

Een redactie kijkt niet alleen terug, maar moet vooral toekomstgericht denken: nieuwe onderwerpen, wat kan beter enz. Binnenkort denken wij erover een Redactie Statuut op te stellen waarin bepaalde zaken geregeld worden, die dan ook bij iedere verzamelaar bekend zijn, zodat iedereen weet waar hij aan toe is. Een voorbeeld van hoe het dan in de toekomst hopelijk **niet** meer zal gaan mo-ge dit duidelijk maken. Een actief lid heeft enige tijd geleden een uitgebreid verhaal toegestuurd over de geschiedenis van Polar Werke. Het bleek de letterlijke vertaling van een boekje. Helaas hebben we moeten besluiten het zo niet op te nemen. Een gefrustreerd lid was het resultaat. En dat is jammer. Alleen zelf geschreven artikelen nemen we op. Natuurlijk mag- en moet soms- daarbij gebruik gemaakt worden van bronnen, als dit maar vermeld wordt.

Ik kan me ook nog herinneren dat we bij de eerste redactievergadering -met koffie en gebak- bij Niko Mulder op zijn zolderkamer stapels kopieën van schaatsartikelen opzij hebben gelegd. Die waren door goedwillende verzame-laars als “artikelen” voor het Poolsterbulletin -zo heette Kouwe Drukke toen nog- toegestuurd.

In het begin schreef ik: bijgelovig zijn we niet, maar ik voeg daar aan toe: gelo-vig wel, we blijven geloven in natuurijs!

Namens de gehele redactie wens ik iedereen een goed verzameljaar toe en veel natuurijs!

Anrie Broere

Brief van een verzamelaar

Moo Bart,

Het is de gewoonte van echte “troeters” (bijnaam Monnikendammers) elkaar op straat zo te begroeten. En bij deze gelegenheid wil ik jou ook op deze Monnikendamse wijze begroeten. Een eerste kennismaking zal plaats vinden op 28 april tijdens de voorjaarsbijeenkomst in Ameide, maar het lijkt mij wel aardig om alvast iets over mezelf te vertellen. Laat ik beginnen bij het begin. Mijn leeftijd telt 63 lentes. Ik ben dus nog van de vooroorlogse generatie. De jaren 40-45 doen niet mee bij dit memoreren, maar een zestal jaren daarop volgend wel. Op 10 à 11 jarige leeftijd kreeg ik namelijk al enige verbondenheid met schaatsen, met echte stalen noren wel te verstaan. Ik maakte toen al kennis met wat een paar jaar later een begrip zou worden op schaatsgebied. Mijn veel oudere zus was namelijk getrouwd met een bij jullie inmiddels wel bekende naam, te weten Co Lassche, de grondlegger van het merk Viking. Mijn neef Bert Lassche heeft al uitvoerig over zijn vader in relatie met Jaap Havekotte en het merk Viking geschreven. Hij heeft daarover al veel onderzoek gedaan en er is een eerlijk en duidelijker beeld van de werkelijkheid boven water gekomen.

In de jaren na de oorlog heb ik nog de samenwerking tussen Co en Jaap meegemaakt. Co had toen een racefiets, nog met houten velgen. Voor hem op de stang zittend ben ik tweemaal mee geweest naar de fabriek in de Gerard Doustraat. Ik kan me nog de poster van Kees Broekman herinneren die daar aan de muur hing. Natuurlijk mocht ik wel even de werkplaats in, maar vanwege de veiligheid moest ik maar wat anders doen. Mijn taak was om de schoenmaten te stempelen op een papertje dat op de doos werd geplakt bij het inpakken van de schaatsen.

Toen Co en Jaap uit elkaar gingen, begon Co schaatsen in het keldertje onder de woning in Durgerdam te maken. Inmiddels was ik op de LTS om metaaltechnieken te leren en kon ik nu en dan in mijn vrije tijd wat meehelpen. Co zette met twee klinknagels de schoen op de juist plaats en ik mocht het verder afklinken. Het hele jaar door werd er aan de voorraadopbouw gewerkt en zo stond in het najaar het hele huis van onder tot boven vol met schaatsen. Dan werd er vol verwachting naar een winter met stevige vorst uitgekeken. Als die dan aanbrak waren Co en mijn zus in jubelstemming en werd er getrakteerd. Ja het bestaan van een schaatsenfabrikant was vol onzekerheid, hollen of stilstaan. De jaren gingen voorbij en hun huwelijk strandde. En ja, het was niet zo leuk meer en de belangstelling voor schaatsen was verdwenen. Vele jaren later, omstreeks '90, begon ik met het opknappen van noren en deze 's winters te verkopen. Er was kennelijk in het onderbewuste iets aan het broeien dat mij op dat idee bracht. Een aantal jaren terug bemerkte ik bij mijn neef Bert de aandrang om schaatsen te verzamelen, die zijn vader ooit heeft gemaakt. Hij heeft al een aardige collectie bijeen gebracht.

Als ik nu voor mezelf op pad ga voor schaatsen zoek ik ook wat voor hem belangrijk kan zijn. Omdat schaatsen op markten vaak bij elkaar liggen, ben ik er

ook maar eens toe overgegaan om “houtjes” voor een zacht prijsje mee te nemen.

Toen ik eens in het “Eerste Friese Schaatsmuseum” in Hindelopen kwam was het hek helemaal van de dam. Zo'n collectie hield ik niet voor mogelijk. Nu ben ik nog maar zeer bescheiden bezig en ik heb slechts enkele tientallen op zolder hangen. Omdat Bert mij over de “Poolster” het een en ander vertelde heb ik mij enkele maanden terug aangemeld als lid. De contributie vond ik nogal pittig voor zo'n “kluppie”. Maar toen ik de Kouwe Drukke zag, en vooral het jubileumnummer wat er zeer verzorgd uitziet, vind ik dat je wel goede waar voor je geld krijgt.

Wat ik erg leuk vind is dat er in ons stadsmuseum “De Speeltoren” in Monnikendam van mij tot oktober vijf paar schaatsen zijn opgenomen in de collectie over winterse taferelen. Best al een succesje, ja toch?

Ik moet het hierbij maar laten. De verdere kennismaking volgt wel bij de landelijke bijeenkomsten. Maar zo hebben jullie alvast wat informatie en rest mij alleen nog te zeggen: tot ziens.

Wim van Zanen

Redactie: Deze brief werd 15 april geschreven en is dus wat enkele zaken betreft al wat achterhaald. Maar de inhoud is schaatshistorisch zo belangwekkend dat wij publicatie in KD nog alleszins de moeite waard vinden.

Durgerdam 1951. Het huis van de fam. Lassche. In de kelder was de werkplaats gevestigd.

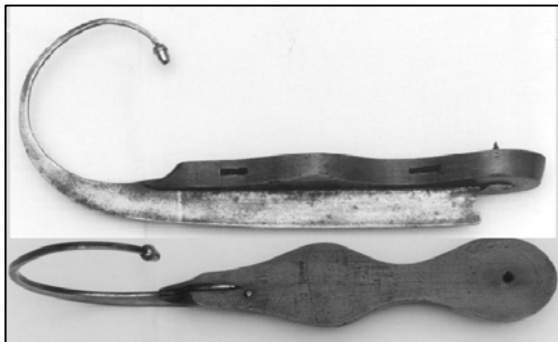
Foto B. Lassche

Amerikaanse krulschaats

Poolsterlid Hajo Jungbluth (Emden, Duitsland) heeft een paar Amerikaanse krulschaatsen in bezit. Zie bijgevoegde foto's.

Het stempel bestaat uit een kroontje en daaronder – vaag zichtbaar – een (familie?)wapen met daaronder de tekst "warranted". Het wapen lijkt volgens Hajo wellicht op dat van het Engelse koningshuis. Hajo wil graag weten wie de maker is en wat dit stempel betekent. Indien iemand dit weet of een persoon weet die meer informatie kan geven, dan verzoek ik hem/haar Hajo te schrijven of te bellen: Hajo Jungbluth, Steinweg 32, 26721 Emden (Duitsland); tel. vanuit Nederland: 0049 49214803. Dit dan ook graag aan mij doorgeven (tel. 074 2915592; of e mail locher@home.nl)

Frits Locher

Amerikaanse krulschaats

Stempel in het glij-ijzer

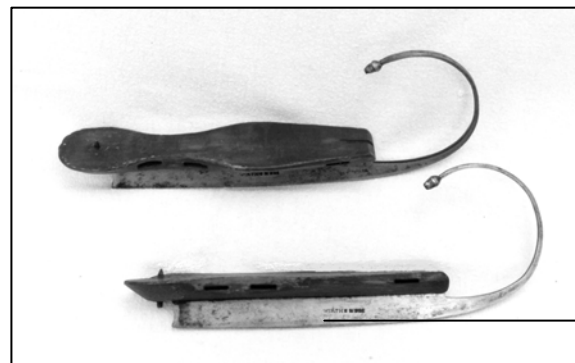
(Familie?)wapen

Afbeeldingen Frits Locher
Collectie: Hajo Jungbluth

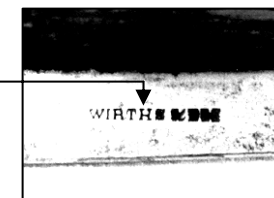
Reactie op de vraag over de Amerikaanse krulschaats

Via Frits Locher kreeg de redactie een verzoek binnen van Hajo Jungbluth over een Amerikaanse krulschaats met een bijzonder stempel (zie hiervoor). Heel veel concreets kan ik er niet over zeggen, maar toch wel iets. Hajo denkt dat het een Amerikaanse krulschaats is. Dat is mogelijk, maar lang niet zeker. Dit type krulschaats met een fraai koperen eikeltje op het eind van de krul werd al in het begin van de 19^e eeuw in Duitsland gemaakt en zelfs naar Amerika geëxporteerd. In een tentoonstellingscatalogus van het "National Museum of History and Technology" in Washington, het "Smithsonian Institution", wordt een dergelijk paar schaatsen besproken en afgebeeld (zie foto). De maker is C.W. Wirths uit Remscheid. In 1833 exporteerde deze Duitse firma al 600 ! paar naar Christian Hesse in Philadelphia. Mijn vermoeden dat het wellicht van oorsprong Duitse schaatsen zijn wordt onderbouwd door de opmerking van de schrijver van deze catalogus die zegt dat de fraaie krul ongebruikelijk is bij een Amerikaans schaatsontwerp. Verrassend is wel dat Luna Lambert, de schrijver van het artikel, deze schaats een "English Gentleman Skate" noemt. Dit lijkt mij echter een foute benaming. Ik vind dit beslist geen Engels schaatstype. Het stempel op het ijzer is mij onbekend. Alle daarvoor beschikbare catalogi heb ik er op nagekeken, maar geen merkje van een maker leek er op. Misschien een merkje van een verkoper? Dat het merkje van de koninklijke familie is, lijkt mij onwaarschijnlijk. De redactie is benieuwd wie nadere informatie kan geven.

Anrie Broere

Amerikaanse krulschaats van Duitse makelij

Merkteken C.W. Wirths

Collectie: Anrie Broere
Foto's B.W. van de Peppel

Wielaard, schaatsenmaker met een late roeping

Op een mooie lentemorgen heb ik een bezoek gebracht bij dhr. Wielaard. Trots hangt naast de deurbel zijn naambordje met daarop: schoonrijd- en krulschaatsenmaker. Als ik daar een licht ironische opmerking over maak in de trant van: "Is dit wel verantwoord?" antwoordt hij voor een 78-jarige nog heel gevat en trots: "Op alle schaatsen, die ik maak zet ik altijd de naam Wielaard. Alles bij mij is echt". Onder het genot van een "echt" lekker kopje koffie met Goudse stroopwafel vertelt hij in vogelvlucht zijn leven.

Als jongen van drie jaar verhuist hij met zijn ouders met de boot vol huisraad en vee in drie dagen tijd van Zeeland naar Apeldoorn, waar zijn ouders een boerderij hadden gepacht. Heel goed herinnert hij zich nog de dekenkist waar de roodgeschilderde krulschaatsen van zijn grootvader in lagen. Helaas spoorloos verdwenen. Als boerenzoon werd hij in 1943 op 21-jarige leeftijd bij een razzia opgepakt en te werk gesteld op een boomkwekerij in de buurt van Berlijn (Tempelhof). Negen maanden hield hij het daar uit en toen is hij in maart 1944 in een opwelling in een wagon gekropen (vol met rododendronstruiken) die op het punt van vertrekken stond naar Boskoop. Na een reis van 30 uur - zonder eten en drinken - kwam hij in Nederland aan en dook toen onder bij een boerenfamilie in Putten. Hij werd daar voor de tweede keer opgepakt en wist te ontsnappen dank zij de hulp van een jonkheer. Hij kwam toen terecht bij een jachtopziener die hem opnieuw bij een boer liet onderduiken. Na de oorlog heeft Wielaard een nogal turbulent bestaan geleid. Hij heeft geholpen bij de ontginning van de Noordoost Polder, gewerkt in een tuinderij en op een betonfabriek en was een tijdlang vrachtwagenchauffeur. Hij heeft ook kippenhokken gebouwd en is in 1963 voor zichzelf begonnen met de bouw van opslagloodsen in de N.O.P.

Van schaatsen, laat staan van schaatsen maken kwam in deze roerige periode niet veel terecht, hoewel Wielaard als jonge knaap een liefhebber van schaatsen was. In 1963 heeft hij nog wel op schoonrijdschaatsen van Hoekstra een toertocht van 80 km op het IJsselmeer gemaakt. Deze tocht werd op 2 maart bij dooi gehouden, maar omdat zijn schaatsen dikke ijzers hadden ging dit nog vrij gemakkelijk. Hij doet nog steeds mee met schoonrijdwedstrijden en demonstraties en heeft de afgelopen winter in Nieuwe Niedorp nog prijzen behaald. Je kunt je afvragen waar dit vele wisselen van baan uit voortkwam, want Wielaard heeft in 1978 zijn bedrijf verkocht en is toen gaan werken als onderhoudsmoniteur. Zelf heeft hij hier een verklaring voor: hij heeft steeds wat baan betreft de verkeerde keuze gemaakt. Al heel vroeg had hij al een voorliefde voor het werken met "ijzer". Als 15-jarige jongen zat hij 's avonds al bij een smid en hielp mee met kleine reparaties. Hij heeft zelfs met zijn broer een bietenrooimachine ontworpen - **Wielos** - en hier zelfs octrooi op gekregen. Na 1978 kwam zijn leven in wat rustiger vaarwater en ging hij meedoen aan schoonrijdwedstrijden. Al meteen bij zijn eerste wedstrijd in de B-klasse, in Ochten, viel hij in de prijzen.

Toen is hij ook begonnen met het maken van schaatsen en kwam "zijn liefde voor het ijzer" hem goed van pas. Jan Derksen, de toenmalige voorzitter van de L.V.S. (Landelijke Vereniging van Schoonrijders) vroeg hem op een bepaald

moment of hij geen schoonrijdschaatsen kon maken, omdat de originele Hoekstra's steeds zeldzamer werden. Wielaard voldeed graag aan dit verzoek en ging aanvankelijk schaatsen maken van autoveren. Per zomer maakte hij 50 paar schaatsen, zijn totaalproductie bedroeg zo'n 500 paar. Ze voldeden prima, alleen sleet de schaats van autoverenstaal te snel. Er zat te veel koolstof in. Later ging hij over op het maken van schaatsen van slijtvast staal. Zelf vindt hij nu dat hij deze schaatsen te goedkoop verkocht heeft. "Er moest zelfs geld bij". Dat kwam o.a. omdat hij het een eer vond dat er op Wielaard schaatsen gereden werd. Dat er tussen 1980 en 1990 een opleving kwam van het schoonrijdschaatsen, is mede te danken aan zijn schaatsen.

Er werden zelfs nieuwe regionale afdelingen opgericht in Enschede, Zoetermeer, Dordrecht en Heerenveen. De laatste paren zijn gemaakt in 1996 toen de L.V.S. haar 50-jarig bestaan vierde. Dat Willem Wielaard ook buiten de L.V.S. waardering ondervond, blijkt uit het feit dat hij tot Lid van Verdienste van de K.N.S.B. benoemd werd.

Hoe hij tot het maken van miniatuurschaatsjes is gekomen is een heel ander verhaal. Een medelid van de L.V.S. vroeg hem of hij miniatuurschaatsjes kon maken als prijsjes. Dat kon en deze vielen zo in de smaak dat hij steeds nieuwe verzoeken kreeg. De mooiste opdracht vindt hij nog steeds het maken van 2000 miniatuurschaatsjes voor de Stichting "Us Eigen Houtje". Iedereen die in de winter van 1997 de Elf Stedentocht "op eigen houtje" (dus officieus) greden

had, kon in aanmerking komen voor zo'n schaatsje met een fraai bierglas van Bavaria, die het gehele project sponsorde.

De stap van miniatuurschaatsjes tot supergrote krulschaats was toen niet zo groot meer (of juist wel). Zijn eerste opdracht hiervoor kreeg hij van een grote schaatsenverkoper. Veel opdrachten van jubilerende gewesten en nieuwe kunstijsbanen, b.v. De Scheg in Deventer, volgden. Op dit moment hangt er zelfs één in het Bisletstadion en één in Davos. Ook Bart Veldkamp werd met zo'n handgemaakte krulschaats vereerd. Die hangt nu in zijn huiskamer voorzien van alle handtekeningen van de deelnemers van de Olympische Winterspelen van 1994. Zal Willem Wielaard, de veteraan onder de schaatsenmakers, de komende winter ook een superschaats moeten maken voor Bart Veldkamp, de veteraan onder de Olympische schaatsters, als hij bij de Winterspelen in Amerika triomfen behaalt? Dat zou voor beiden een mooie afsluiting van hun carrière zijn. Maar met veteranen weet je het maar nooit. Ze weten van geen ophouden, ook Wielaard is alweer volop met zijn nieuwste "kunstje" bezig. Hij heeft vijftien paar schaatsen gemaakt met dubbele schenkels voor de gehandicaptensport in Utrecht. Ze worden voorzien van de plastic binding zoals die ook bij de Easy Gliders van Zandstra wordt toegepast. Wielaard had geen betere doelgroep uit kunnen zoeken om zijn carrière als schaatsenmaker te beëindigen!

Annie Broere

Exposities

HANS BRINKER OR THE SILVER SKATES, een expositie van Aukje Wiersma in: "Het Vergeet-Me-Nietje", Hoofdstraat 20 te Veenwouden. Van 1 dec. t/m 1 maart zullen er zo'n 40 edities van dit kinderboek in verschillende talen te zien zijn. Openingstijden: ma. t/m vr. van 13.30–17.30 en za. van 10.00–17.30.

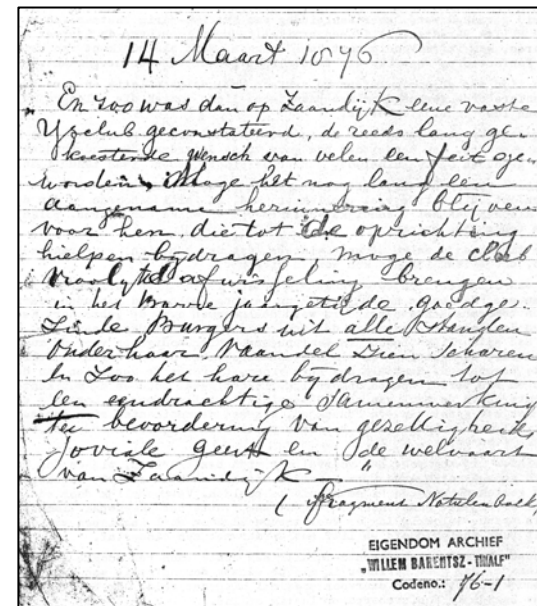
IJSRET In het Streekmuseum "Crimpenerhof" is een tentoonstelling ingericht over de geschiedenis van de schaats en het schaatsgebeuren. Te bewonderen zijn antieke en moderne schaatsen en alles wat met schaatsen te maken heeft. De tentoonstelling is samengesteld uit de collectie van Annie Broere. De tentoonstelling duurt van 27 nov. 2001 t/m 2 maart 2002. Openingstijden: di. t/m za. 14.00 – 17.00 uur. Streekmuseum Crimpenerhof, IJsseldijk 312, Krimpen a/d IJssel. Tel. 0180-514866.

WINTERPRET "Van glis tot grootmoeders vos", een wintertentoonstelling van winterkleding, bont en allerlei attributen waarmee men vroeger de winter doorkwam, waaronder schaatsen uit de collectie van Bart van de Peppel. De tentoonstelling is te zien in het "Historisch Museum Ede", van 28 nov. 2001 t/m 24 feb. 2002. Openingstijden: di t/m za van 14.00 – 17.00 uur.

Mijn oude ijsvereniging

Voor mij is dit de ijsvereniging "Willem Barentsz-Thialf" te Zaandijk. Deze ontstond in 1932 door de fusie van de ijsvereniging "Thialf" die in maart 1876 was opgericht en de ijsvereniging "Willem Barentsz" die in januari 1887 was opgericht.

Omstreeks 1968 was het bestuur van IJsvvereniging "Willem Barentsz-Thialf", kortweg aangeduid als WBT, op zoek naar jonge bestuursleden. Zo werd ondermeer een beroep gedaan op enkele leden van de schaatstrainingsgroep Zaanstreek die een binding hadden met WBT. En zo ben ik erin gerold. Van 1968-1977 was ik bestuurslid en later secretaris van deze stokoude en – zeker voor de Zaanstreek – historische ijsvereniging.

En zo begon het dan 100 jaar geleden.

Het dorp Zaandijk, wordt wel de parel van de Zaan genoemd. Het ligt tegenover de toeristische trekpleister de Zaanse Schans. Het hart van Zaandijk vormt nog altijd de karakteristieke oude lintbebouwing aan de oever van de Zaan.

Je vindt hier riante herenhuisen met een extra kamer op de eerste verdieping voor het uitzicht over de Zaan (zoge-naamde luchthuizen). Deze waren rond 1800 eigendom van kooplieden, molenbezitters en andere welgestelde.

Uit deze groep ontstond in 1829 de Sociëteit "Ons Genoegen". Wekelijks kwamen de leden bijeen. Plaats van samenkomst was hotel "De Zwaan" (dit hotel lag iets ten noorden van de huidige Julianabrug).

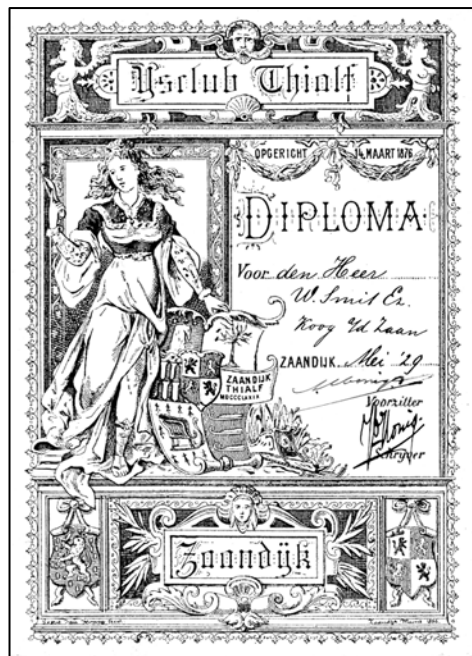
Voor de oprichting van "Thialf" werden ijsvermaken meestal georganiseerd door de Sociëteit. Deze werden indien mogelijk op de Zaan bij hotel "De Zwaan" gehouden. Volgens de Nieuwe Zaanse Courant van 10 januari 1891 bestonden deze activiteiten hoofdzakelijk uit rijderijen met een weldadig oogmerk, of uit harddraverijen met paard en arrensleden en een stokvismaal tot besluit. Ongetwijfeld zal het oprichten van een ijsvereniging onderwerp van gesprek zijn geweest in de Sociëteit, vooral na de schaatswedstrijd op 15 januari 1876 op de

Valksloot (dus bij verfmolen de Valk). Deze wedstrijd was de aanleiding tot de oprichting van "Thialf".

Naast ijsvermaken propageerde "Thialf" uitsluitend het schoonrijden. Vele Zaandijkers hadden echter een afkeer van schoonrijden en voelden zich bovendien niet op hun gemak bij de heren van de Sociëteit. Zij voelden meer voor hardrijden om levensmiddelen en brandstoffen. Uit deze groep bevolking ontstond de ijsvereniging "Willem Barentsz". In 1932 zijn beide verenigingen gefuseerd.

De jonge ijsvereniging "Thialf" oogstte in 1879 veel bekendheid door het organiseren van een schaatsententoonstelling in het luchthuis van hotel "De Zwaan". Het Nieuws van de Dag van 16 januari 1879 heeft hierover het volgende geschreven. (Lees het krantenartikel op blz. 12 en 13 aandachtig, een stukje schaatshistorie waarvan we nu nog veel kunnen leren, Redactie).

Bij het 10-jarig bestaan van "Thialf" in 1886 kregen alle leden een getekend diploma, vervaardigd door de bekende Zaanse historicus en heraldicus Gerrit Jan Honigh. Voor de jaren die volgden werd dit diploma gebruikt als lidmaatschapskaart en bewijs van voldoening.

Diploma ijsvereniging "Thialf"

Achterkant als bewijs van voldoening

Tentoonstelling van Schaatsen

Gisterenavond werd te Zaandijk in het lokaal *de Zwaan* de Schaatsen-tentoonstelling geopend, door de daar gevestigde ijsclub *Thialf*-uit-geschreven.

Het denkbeeld tot zulk een wedstrijd werd omstreeks een maand geleden door den president der club in de vergadering geopperd. Even gunstig als het voorstel ontvangen werd, mocht de uitvoering ook slagen.

Spoedig bleek, dat zoowel fabrikanten van schaatsen als liefhebbers van het edele lichaamsspel genegen waren tot inzending.

Ook curiositeiten op dit gebied werden toegezond en voorwerpen, die eeuwen oud zijn of geschiedkundige waarde hebben, zoodat de tentoonstelling gesplitst diende te worden in twee afdelingen: t.w. die voor den eigenlijken wedstrijd en eene historische afdeling.

Ruim 50 paar schaatsen werden door de jury van beoordeeling gekeurd, en dat wel door elk der juryleden in het bijzonder.

Als men daarbij in aanmerking neemt, dat deze jury uit drie van de bekwaamste rijders van de streek bestaat; dat deze heeren zich gedurende drie dagen enkel met de beproefing onledig hielden en tenslotte, zonder elkanders oordeel te kennen, bij de indiening van hun rapport éénstemmig bleken te zijn in hun oordeel aan welke schaatsen de hoofdprijzen moesten toegekend worden, dan zal wel de waarde van zulk eene bekroning boven allen twijfel verheven zijn.

Niet ten onrechte sprak dan ook de voorzitter van *Thialf*, de Heer Jan Honigh Cz., bij zijne openingsrede de overtuiging uit, dat deze ijsclub met het organiseren van zulk eene tentoonstelling het beste gedaan had van wat zij wilde – dat de fabrikanten en inzenders het beste het beste gewild hadden van wat zij konden voor het zoo bij uitnemendheid nationaal vermaak. Vergelijking van wat nog uit vroegere eeuwen op het gebied der schaatsen-fabricage bestaat, met hetgeen thans vervaardigd wordt, is dardoor mogelijk.

Spr. Hoopte verder, dat de uitspraak der bekwaame jury den fabrikanten tot voordeel, den Hollandschen schaatsenrijders tot genoegen strekken mocht.

De Heer Honigh bracht verder den juryleden, nl. de heeren Jacob Vis Cz., dr. L. van Eekeren en N. van Pommeren, een welverdiende hulde voor het-

geen zij hadden verricht, dankte ieder, die tot het welslagen der tentoonstelling, hetzij door inzending, hetzij financieel, medegewerkt had, beval een druk bezoek aan en verklaarde haar vervolgens geopend.

De burgemeester van Zaandijk, de Heer A. Smit, wenschte vervolgens *Thialf* en zijn bestuur geluk met het welslagen dezer eigenaardige poging. Hij hoopte, dat de tentoonstelling ten spoorslag strekken zou om het edel wintervermaak meer en meer te doen behartigen, en sprak ten slotte zijn leedwezen uit, dat de dood van den geliefden Prins Hendrik de aanleiding zijn moest, dat thans van eene eigenlijke feestviering geen sprake kon zijn.

Terwijl de muziek eene aria uit *Le Patineur* speelde, werd vervolgens de tentoonstelling bezichtigd.

De schaatsen-verzameling is net gerangschikt in een vertrek van het lokaal *de Zwaan* en biedt groote afwisseling, vooral ook omdat daarbij een paar groote verzamelingen Amerikaanse, o.a. van de firma Perry, alhier zijn tentoongesteld.

De echte Hollandsche schaatsenrijder haalt evenwel den neus op voor zulk vreemd spul, dat met schroeven bevestigd wordt en van voren zoo stomp toeloopt, dat men tegen een kleine schots aanrijdt zonder, als door de glooiing van de Hollandsche vooruitgestoken zijers geschiedt, er overheen te worden gevoerd.

Het is dan ook zeer opmerkelijk, dat juist de eenvoudigste soort van den gewonen Hollandschen vorm, door de firma G.J. Leeuwenberg, te Delft, ingezonden, bekroond is met de gouden medaille en volgens deze bekroning; het doeltreffendst in het gebruik en uitmuntende in bewerking is.

Bij de jury stond in de beoordeeling de praktische bruikbaarheid op den voorgrond, voor de Hollandsche wijze van schaatsenrijden, welke bestaat in het vasten gang sierlijk rijden, het buitenoverzwaaien of fleuren, in tegenoverstelling van het Friesche wijze, die in het snel voorwaarts jagen bestaat, waartoe dan ook de Friesche schaats een smallen schenkel heeft, die zoo geslepen is, dat de voet zoo-veel mogelijk in een rechte lijn vooruit schiet.

Hier was dus de vraag een schaats, die goed en gemakkelijk loopt, het buitenoverzwaaien zonder lichaamsgevaar mogelijk maakt en goed vastgebonden kan worden zonder den bloedsomloop in den voet te benadeelen.

De tweede bekroning of zilveren medaille, door den Heer A. Korver, te Vinkeveen, verworven, staat eigenlijk wat deugd en schaatsvorm betreft volkomen met de eerste gelijk; alleen de goede montuur der eerste bepaalde de meerderheid. De wijze waarop een schaats wordt aangebonden is natuurlijk van veel invloed. De Delftsche schaats nu heeft riemen met een goed bevestigd hielleer, waaraan gemakkelijke ringen zijn om de riemen door te steken. De Vinkenveense soort had eenvoudig een lis van koord voor hielbevestiging.

De bronzen medaille verwierf de firma Bakker te Amsterdam met een paar keurige schaatsen van Friesch model met gegroefde schenkels en een zeer practische wijze van bevestiging. Deze schaatsen-soort is eenigermate op de Hollandsche wijze geslepen.

Verder verwierven getuigschriften:

1o. G.A. Melghior, te Spaarndam, 2o. S. Lanting te IJlst, en 3o. F.I.J. Pyttersen, te Sneek, allen met Friesch model, 4o. Jhr. J.L. van Eijs, te Amsterdam, met Hollandsche schaatsen, Ao. 1700 in zijne familie, 5o. H. Stevens, te Koog aan de Zaan, met schaatsen op Hollandsche wijze geslepen en van voren met zwaanshalzen, 6o. H. Delhaes, te Zaandijk, met Hollandsche schaatsen, voorzien van klokjes in den lepel.

Onder de merkwaardigheden op deze tentoonstelling is een schaatsenpaar, bijna 8 decimeter lang, en een volledig gouden paar schaatsjes, dat kleiner

dan 1 centimeter is en met een vergrootglas dient bekeken te worden.

Verder is in de oudheidkundige afdeling het lint te zien, dat in de vorige door de dames bij het schaatsenrijden gedragen werd om het steken van de milt te voorkomen, of de kniebanden waarmee zich destijds de heeren sierden. Nevens een paar schaatsen van Ao. 1600 toebehoorende aan den Heer C.A. de Koningh, te Enkhuizen, is er ook een van 1813, van historische waarde. Op deze sterke ijs-loopers kwaam in 1813 schipper Klaas Rek, van Alkmaar naar Zaandam gereden en riep "Oranje boven!" toen hij voor de Zaan was. Maar was de Franschman te Alkmaar verjaagd, jammer genoeg voor Klaas, die zeker een ferm schaats reed en hart in het lijf had, regeerde de overweldigere nog te Zaandam. Klaas werd gegrepen en moets zijne oranjelievenden rit op deze schaatsen duur bekopen. Hij werd nog even voor het vertrek der Franschen dat een paar later viel, op den Burgt te Zaandam gefusilleerd.

Verder zijn op deze tentoonstelling schaatsen te zien zoo schoon en keurig van bewerking, zoo kunstig van bindsel, zoo voor den forsche mannenvoet als voor de teedere vrouwenvoetjes bestemd, dat zij waarlijk voor vrienden van het wintervermaak een merkwaardig schouwspel biedt.

Na het krantenartikel gelezen te hebben, is het ons duidelijk hoe de Hollanders in die tijd, dachten over de rijstijl van de Friezen en hun schaatsen. Er was toen al aandacht voor oude schaatsen, zoals de vermelde zwaanshalzen. Ook toen al had een gebeurtenis binnen het koningshuis zijn weerslag op het ijsgebeuren.

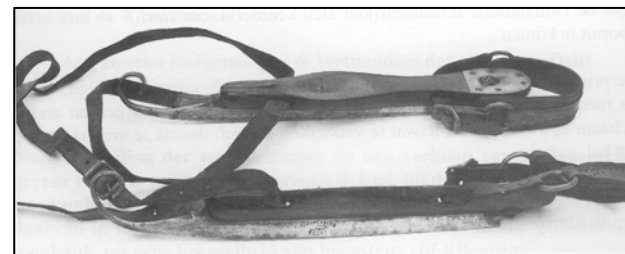
Ad Gras

U.S.A. Dameskunstschaats, merkloos
Zie blz. 25. Foto: Teun Wanink

N.a.v. krantenartikel "Tentoonstelling van Schaatsen"

Uit het voorgaande artikel blijkt dat niet alleen schaatsenfabrikanten, maar ook verkopers schaatsen inzonden. Ook is duidelijk dat het bij de 1^e prijs om een Hollandse kruischaats van de firma G.J. Leeuwenberg ging. Waarschijnlijk was het bekroonde paar van Duitse makelij, want het is bekend dat deze firma, opgericht ongeveer 1820 en nog steeds bestaand bedrijf onder de naam IJzerhandel Romijn, veel schaatsen uit Duitsland importeerde. Als bewijs moge dienen de hierbij afgedrukte foto van het paar schaatsen dat in het Openlucht Museum in Arnhem aanwezig is met het stempel: muis met de naam Leeuwenberg Delft.

Hollandse kruischaats Collectie Openlucht Museum, Arnhem

Merkteken Leeuwenberg.

Het bovenstaande wordt nog eens benadrukt in het boek van J. Romijn uit 1997, waarin de historie van de Delftse IJzerhandel van Leeuwenberg en Romijn beschreven wordt. Daarin wordt op blz. 28 en 29 kort verslag gedaan van de schaatsententoonstelling in januari 1879 in "De Zwaan". Leeuwenberg maakte, als goed zakenman, ook dankbaar gebruik van de 1^e prijs, wat blijkt uit de Westlandsche Courant van 28 januari 1885, waarin de volgende advertentie.

Anrie Broere

28 januari 1885:

SCHAATSEN

De op de Tentoonstelling 'Thialf' te Zaandijk met den hoogsten prijs (Gouden Medaille) bekroonde Schaatsen worden geleverd tegen f 5.00 per paar; compleet met solied net montuur ad f 6.50. Voor de deugzaamheid wordt gegarandeerd. Ook voorhanden alle Soorten Hollandsche, Friesche, Engelsche en Amerikaansche Schaatsen.

G.J. Leeuwenberg Delft.

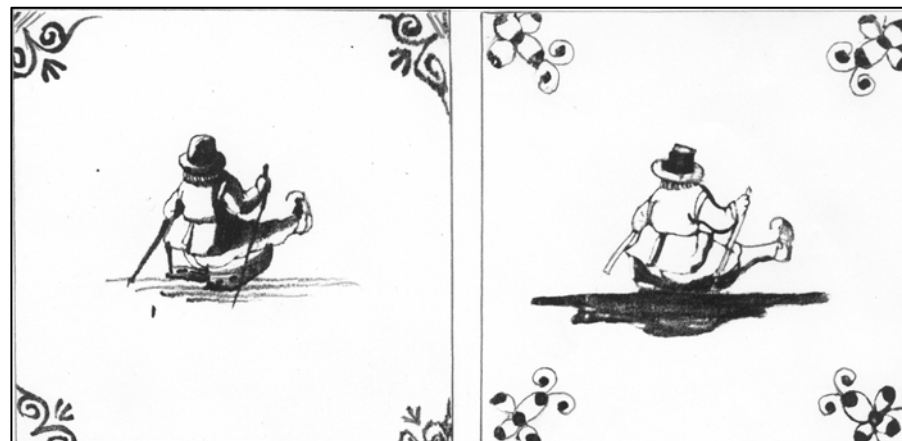
Buitenlandse tegels met wintertaferelen (12)

In het verleden zijn in Nederland vele miljoenen wandtegels gemaakt. Deze waren voor het grootste deel bestemd voor de binnenlandse markt. Er vond evenwel ook een belangrijke export plaats, voornamelijk naar Engeland en Duitsland. Het is te begrijpen, zeker toen eenmaal in deze landen een zekere afzet tot stand was gekomen, dat ondernemende lieden zich afvroegen of ze zelf ook niet van die tegel konden maken. Het gevolg was dat ook in bovengenoemde landen de productie van wandtegels van de grond kwam. Vaak waren de tegels kopieën van Nederlandse tegels, zowel wat betreft het onderwerp, als wat betreft de hoekvulling en de omlijsting. Dat is niet zo verwonderlijk, omdat voor het beschilderen van de tegels vaak Nederlandse tegelschilders werden aangetrokken.

Een enkele maal komen we ook buitenlandse tegels met een winterlandschapje tegen. Een paar jaar geleden speelde Nico Mulder mij een foto toe van een tegelwand die hij ergens in India genomen had en waar een tegel met een typisch ijsstafereeltje in voorkomt, zoals wij dat ook van Nederlandse tegels kennen (zie Vitrine 13 blz. 21). Het betreft hier een Engelse tegel met een kwartrozet als hoekvulling en een gebogen achtkant als omlijsting. In de ruimte tussen de twee achtkanten zijn in de hokjes langgerekte strepen geschilderd wat op de Nederlandse tegels van dit type niet het geval is. De tegel is ongeveer 1750 in Liverpool gemaakt. In een boek van Lemmen over tegels vonden wij een gelijksoortige eveneens Engelse tegel met een wat grover getekende ijsscène (afb.1).

Afb. 1

Afb. 2.

Ook in Duitsland kopiëerde men Nederlandse tegels, zoals afb.2 laat zien. Op de linkertegel is een jongetje op een prikslee afgebeeld. Het betreft een 17de eeuwse Nederlandse tegel met een ossenkop als hoekvulling. Daarnaast staat een Duitse in Frankfurt gemaakte kopie uit het eind van de 17de eeuw met exact dezelfde voorstelling en een wat afwijkende spin als hoekvulling. Het is duidelijk dat de Nederlandse tegel als voorbeeld voor de Duitse tegel heeft gediend. Beide keren betreft het tegels die behoorlijk zeldzaam zijn en haast nooit te koop worden aangeboden. Gebeurt dat en de tegels zijn van goede kwaliteit dan schat ik dat de prijs zeker enige honderden guldens zal bedragen. Voor bijzondere achtkantjes wordt al gauw een prijs van 400 tot 500 gulden gevraagd.

Minne Iedes Nieuwhof

De trommel (3)

Dirk Plugboer hoeft ze niet meer te tellen. Sinds 1962 is de Eilandspoldertocht 78 keer georganiseerd en Dirk heeft van alle tochten de herinneringsmedailles. Hij schaatste overigens niet alle tochten, wenst hij nog te vermelden. Dirk reed zijn thuistocht jarenlang op zijn van vaders vader, molenaar Barend Plugboer, geërfde 'Limmerhoekers', totdat hij eens met de prachtige krul achter een lus ijzerdraad bleef haken en zijn schaats doormidden brak. Niettemin wordt de door de Kring Eilandspoldertocht georganiseerde schaatstocht door Dirk, volhouder als hij is, nog steeds op houtjes gereden.

De Eilandspolder. Dirk Plugboer geniet iedere dag weer van de prachtige natuur en vertelt er met een niet te remmen enthousiasme over. Vanachter zijn huis strekt het natte landschap van het door het Noord-Hollands Landschap beheerde Vogeltjesland zich tot aan de verre einder uit. In het voorjaar zijn de

door de mens grillig gevormde eilandjes het broedgebied van de grutto, tureluur en de kievit. De brede, bochtige sloten en vaarten lenen zich bij uitstek voor het vangen van witvis, mits niet gestoord door kano's, kortstaarten en ander vaartuig. 's Winters als het waterpeil de vele laaggelegen eilandjes heeft doen overspoelen en het heldere water snel bedekt is door een stevige ijslaag kun je er overal schaatsen. Eerst op het ondergelopen land, daarna op de verstilde vaarten en rechte verkavelingssloten. Dirk Plugboer is nooit de laatste schaatser die op het Eilanderpolder ijs staat.

Dirk loopt echter ook met de klompen op het ijs. Met zijn zelf gedraaide ijsbal is hij dan aan het ijsballen, zoals ze het spel in de polder noemen. Ijsballen, de ijzige variant van het bekendere klootschieten, is enorm populair in de Eilandspolder. Oud, maar steeds vaker ook jong, vermaakt zich met het eeuwenoude spel. De sport is 's winters naast het priksleeën zo gewoon voor de mensen van de Rijk, Grootschermer en Schermerhorn, maar voor het verbaasde oog van de Nederlander een Noord-Hollandse bijzonderheid.

Diverse ijsballen in verschillende kleuren en beschilderingen. Foto D. Plugboer

Vroeger werden de ballen gemaakt van opgebonden leer of hout. Ook wordt er verteld over ijsballen gemaakt van de rugschenkels van walvissen. 't Kan zijn, de Rijk was in een ver verleden, toen het nog in open verbinding stond met de zee, de thuishaven van walvisvaarders. In het Rijk museum 'Het Houten Huys' liggen ijsballen tentoongesteld die ooit bij opgravingen werden gevonden in Grootschermer. De Grootschermers en de Rijpers hebben altijd nog verschil van mening over de plaats van oorsprong van het ijsballen. Maar het was in de Rijk of Grootschermer, daar zijn ze het samen wel over eens.

In oude geschriften is, volgens Plugboer jr., te lezen dat al in de zestiende en zeventiende eeuw een spel in de Eilandspolder werd gespeeld dat leek op ijsballen. En in het boek 'Schaatsenrijden' van Mr. J. van Buttingha Wichers lezen we dat men een spel speelde door een platte houten schijf 'op den smallen rand

voortrollende' weg te werpen en daardoor in een zeker aantal worpen een bepaald punt te bereiken. Dirk Plugboer vertelt dat het ijsballen mogelijkwerijs door seizoenarbeiders uit Drenthe in de Eilandspolder is gebracht. De arbeiders speelden het spel als variant op het eigen klootschieten op het ijs.

Tegenwoordig worden de ijsballen op de draaibank gedraaid van hardhout, houtsoorten als bankirai en eiken lenen er zich bij uitstek voor. Na de winter werden de houten ballen vroeger wel in de altijd volle regenton bewaard, dat voorkwam scheuren. Ook een emmer met pekewater voorkwam dit en voorkomt teleurstelling in de winter, want de eigen bal daar was en is men zuinig op in de Eilandspolder. Voor liefhebbers zijn genummerde ijsballen ook te huur bij de ijsverenigingen en de kasteleins, in grote manden worden ze daar bewaard.

Startpunt voor een rondje ijsballen is de houten paal, die bij de eerste vorst in het ijs wordt geslagen. De bal onderhands werpend wordt er een afgesproken route gelopen over de bochtige sloten, onderweg gezellig pratend en genietend van het winterlandschap. Een over het land rollende ijsbal kost de werper een strafworp die bij het gezellige Rijk café Oudejans -een geliefde stopplaats voor zowel schaatser als ijsballer- echter weer snel vergeten is. Na een lange wandeling over het ijs terugkomend bij de in het ijs geslagen paal mag de beste ijsballer een poging wagen om zijn ijsbal tegen de paal te gooien, een rake worp betekent de winst. Een misse worp levert enig glad wandelwerk op, want de bal rolt ver door over het spiegelende ijs. Simon Klinkhamer, de schoonvader van Dirk Plugboer, weet zich nog te herinneren dat er vroeger centen en stuivers werden ingelegd op de houten startpaal. Een harde en hoge eindworp liet de paal trillen en de centen en stuivers voor de winnende ijsballer over het ijs rollen. De traditie van de borrel bij de paal is altijd gebleven, de kruidenbitter of jonge jenever smaken goed na zo'n lange en koude wandeling.

Bent u ook geïnteresseerd in zo'n ijsbal? Dirk Plugboer draait ze voor u op eigen houtje!

Bent u ook in het bezit van zo'n bijzonder voorwerp? Wellicht staat uw voorwerp dan centraal in 'DE TROMMEL 4'

Tom Streng

Wat we te weten zijn gekomen

In een telefonisch gesprek op 20 nov. j.l. dat ik had met Tjitse Nijdam, te Akkrum over het slagmerkteken en etiket "IISNOCHT" deelde de heer Nijdam mee, dat zij nimmer dit merk hebben gevoerd. Het werd alleen door de firma Zandstra gebruikt op schaatsen van tweede keus. Deze bewering is in tegenspraak met wat Wiebe Blauw in zijn boek heeft vermeld.

Bart van de Peppel

Stempelkaart (26)

Naam:	Wim van Zanen Cornelis Dirkszoonlaan 152 1141 ZR Monnickendam 0299 656207
Beroep:	Vrijtijdsgenieter wegens zgn. vroegpensioen.
Verzamelaar:	Vanaf 1993 verzamelde ik stalen noren met de bedoeling deze na een opknapbeurt weer aan de man te brengen. Door het gebrek aan natuurijs wilde dat echter niet zo goed lukken. Bij de diverse aankopen nam ik en passant de 'houtjes' er ook maar bij. Door het enthousiasme van mijn neef Bert Lassche ben ik ook maar eens gaan inventariseren wat er zo hier en daar aan oud spul ligt en sinds medio 2000 verzamel ik dus ook houten schaatsen.
Lid Poolster:	Sinds 2000.
Topschaats:	Voor mij zijn ze het allemaal. Maar eh, nee, die heb ik denk niet.
Bijzonder boek:	"Op weg naar het licht" van Marnix ten Kortenaar.
Andere objecten:	Voorlopig nog 'te hooi en te gras', met andere woorden waar ik tegenaan loop.
Belangstelling:	Voor stalen Noortjes, bij voorkeur lage t/m maat 38, om mijn verzameling 'houtjes' e.d. te kunnen bekostigen.
Resumé:	Ik kan verzamelen door wat me in de schoot geworpen wordt en het verzamelen is afhankelijk van tijd en omstandigheden. Ik hoef geen verzameling te hebben uitgesplitst in streek of merk. Daar is ook geen ruimte voor op de zolder. Het is gewoon een leuke hobby.
Poolster en Kouwe Drukke:	Ik heb niet kunnen vermoeden dat er zulke enthousiaste mensen waren die zich zo intens inzetten voor de leden en het in stand houden van de verzamelkring. Kouwe Drukke is een product waar kennis en kunde samengaan. Mijn complimenten!

Boek en Zopie (1)

Een zee van ijs - Uitzonderlijke ijstochten over de Zuiderzee, het IJsselmeer en de Waddenzee - Ron Couwenhoven en Huub Snoep

Met 'Een zee van ijs' heeft het duo Couwenhoven-Snoep wederom een bijzonder boek aan de liefhebbers gepresenteerd. Naast een enkel al eerder gepubliceerd verhaal bevat het boek een breed scala aan nieuwe, historische verhalen, die alle betrekking hebben op ijstochten over de Zuiderzee, het IJsselmeer en de Waddenzee. Daarbij konden de auteurs putten uit een onvoorstelbare hoeveelheid informatie. Zo lezen we: 'Want als de zee bevroren was, leken de verslaggevers nog actiever dan de schaatsenrijders.' Het boek is prachtig geïllustreerd en alleen daarom al het aanschaffen waard, ook al is de prijs aan de hoge kant.

Uitgave van uitgeverij De Vrieseborch. Kost f 60,-. (ISBN 90-6076-487-0)

Gianni - Erik Klap

Noorwegen is trots op zijn sporthelden. Met name in de jaren vijftig en zestig verschenen er vele prachtige, en historisch waardevolle biografieën over 'de mannen in de witte trui'. De nuchtere Nederlander ontdooit blijkbaar alleen maar ten tijde van schaatssuccessen. Grote triomfen weten uitgevers slechts bij uitzondering te verleiden tot het publiceren van meestentijds eenvoudige pocket-uitgaven. 'Gianni' past, geheel volgens Hollands traditie, in deze reeks.

In het boek beschrijft Eric Klap Rommes moeilijke weg naar de schaatstop, een carrière doorspekt met 'pieken en dalen'. 'Gianni' leest mede dankzij de vele anekdotes en de gevoerde gesprekken met familie, topschaatsers en coaches vlot weg en geeft een helder beeld van de man achter de rondjes van 29 op de tien kilometer. 'The double Dude', zoals Romme wel wordt genoemd, verdient echter meer.

De uitgave van FC KLAP is te koop in de boekhandel. U betaalt voor het boek met het ISBN-nummer 90-805888-4-9 f 21,95

Leren van schaatser Jan M. Heideman - Huub Snoep & Jan M. Heideman

Van verdienstelijk langebaanrijder heeft Heideman zich de voorbije jaren ontwikkeld tot Nederlands (en dus 's werelds) meest getalenteerde marathonrijder. Een schaatser die niet wars is van vernieuwing en experimenten, 'Heideman is trendsetter in een sport van trendvolgers en heeft het niveau van deze sport een enorme push gegeven'. Ofschoon het boek slechts een korte, biografische beschrijving geeft van de carrière van Heideman, komen we door het lezen van het hoofdstuk 'Honderd en één vragen' veel te weten over de marathonschaatser. 'Leren van schaatser Jan Maarten Heideman' is bovenal een informatief boek voor de recreatieve schaatser die meer wil weten over techniek en training. Het boek is uitgegeven door uitgeverij BerkelBoek en is in de boekhandel te bestellen voor f 27,55. Het ISBN-nummer is 907391809X.

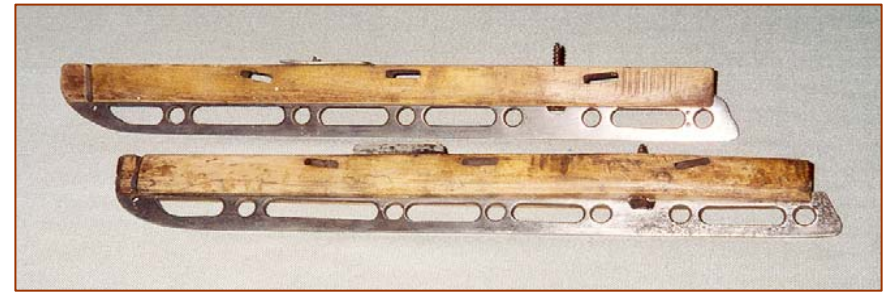
Tom Streng

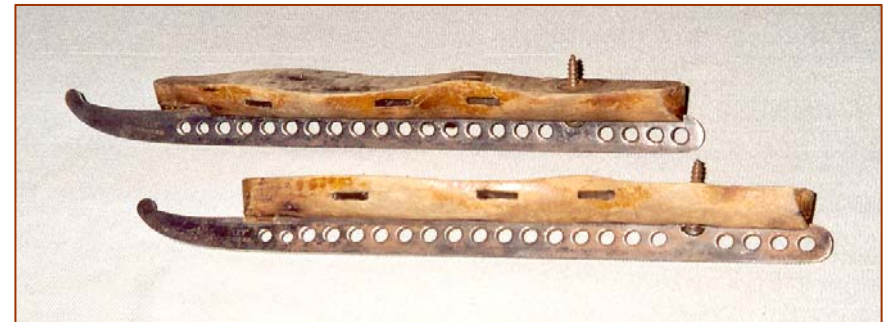
Het wandbord dat Jikke Gastra aangeboden kreeg.

In Liverpool gemaakte 18de eeuwse tegel zoals deze voorkomt in een tegelwand in India.

U.S.A. Wedstrijdschaats 1885, merk Douglass Rogers Co., Norwich CT.

U.S.A. Wedstrijdschaats 1872, merk J.L. Whelpley Skate Co. Boston MA.

U.S.A. Dameskunschaats 1868, op 2 messing steunen, merk William Morse Co.

Amerikaanse schaatsen welke de familie Wanink op hun speurtocht naar schaatsen gekocht heeft. Voor het reisverslag zie bladzijde 25.

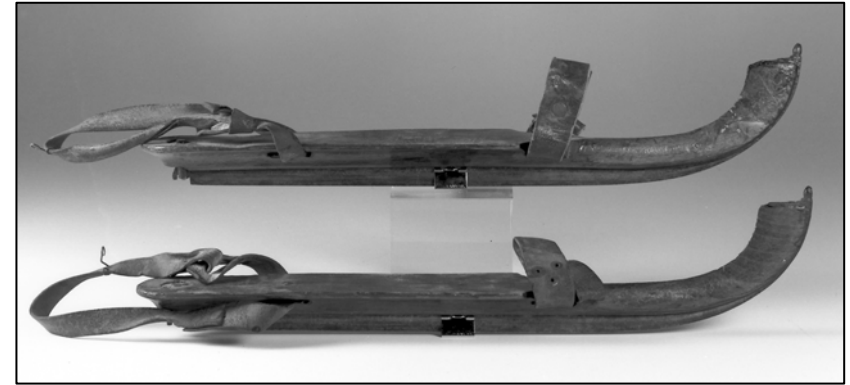
Foto's: Teun Wanink.

Jikke Gaastra, de eerste vrouwelijke deelnemer aan een elfstedentocht (1)

Na mijn eerste, en meteen laatste, meer persoonlijke ervaring met het elfstedengebeuren in 1954 (KD11, p.1), wil ik deze keer in de geschiedenis teruggaan en aandacht vragen voor de elfstedentocht van 1912, nu 90 jaar geleden. Het was de eerste tocht die onder auspiciën van de pas opgerichte vereniging "De Friese Elf Steden" plaats vond. De vereniging was tot stand gekomen na het nodige gekrakeel met de "Friesche Ijsbond", die de eerste elfstedentocht, die van 1909, had georganiseerd. Deze organisatie zag deze tocht als eenmalig. Dit tot ongenoegen van de in sportkringen prominente Pim Mulier, een burgemeesterszoon uit Witmarsum, die ook de eerste voorzitter was van de in 1892 opgerichte internationale schaatsunie en toen voorzitter was van de "Nederlandsche Bond voor Lichamelijke Opvoeding". Persoonlijk had hij deze tocht al eens in de barre winter van 1890/1891 volbracht. Hij was er voorstander van dat de tocht zo mogelijk jaarlijks zou plaats vinden. Er volgde toen een actie van de latere voorzitter Mr. M.E.Hepkema, die niet aan de elfstedentocht van 1909 had mee mogen doen omdat hij zich een dag te laat aanmeldde. Hij kreeg toen van het dienstmeisje van Hijlkema, de voorzitter van de organiserende Friese Ijsbond, in zuiver Leeuwarders aan de deur te horen: "Jou kanne niet metdoen. Het spiet meneer wel, mar jou binne te laat". En dan te bedenken dat genoemde Hepkema zich in Hamburg bevond en zich, toen hij van de elfstedentocht hoorde, direct spoorwegs naar Leeuwarden begeven had.

Na de oprichting in 1909, duurde het tot 1912 voordat de eerste elfstedentocht van start ging, op 7 februari. Deze tocht ging op het nippertje door, omdat het verschrikkelijk was gaan dooien. Het bestuur kon op die dag niet tot een besluit over het al of niet doorgaan komen. Heel democratisch heeft men er toen de deelnemers over laten stemmen. Een nipte meerderheid was er voor en toen begon de tocht. Voor de afrit werd eerst nog een groepsfoto gemaakt. Winnaar werd de toen zeer bekende schaatscrack Coen de Koning, die ook de tocht van 1917 op zijn naam bracht. Deze introductie diene om U enigszins in de juiste elfstedentochtsfeer te brengen.

Van de bijna 160 rijders die zich hadden opgegeven, deden er uiteindelijk 60 aan de tocht mee, waaronder Pim Mulier en natuurlijk ook de voorzitter van de jonge elfstedenvereniging, Hepkema himself. Dit artikel zou niet geschreven zijn als zich ook niet een vrouwelijke deelnemer onder de schaatsers had bevonden, namelijk de 23-jarige Jikke Gaastra uit Leeuwarden. Zij was de eerste vrouw die aan een elfstedentocht deelnam. Voor die gelegenheid had zij de schaatsen van haar moeder geleend. Zij reed de tocht met haar broer en volbracht die, wel met dien verstande dat zij het laatste eind, dat van Sneek naar Leeuwarden, met de trein deed. Het was namelijk blijven dooien en het ijs was hoogst onbetrouwbaar geworden. Bij Sloten zakten zelfs drie deelnemers door het ijs. Maar ook de deelnemers die Sneek haalden kregen het elfstedenkruisje, dus ook Jikke.

De schaatsen die Jikke van haar moeder leende.

Foto Fries Scheepvaart Museum

In de boeken die over de elfstedentochten handelen wordt Jikke niet vergeten. In één ervan staat zij met haar broer Jelle afgebeeld. Haar broer met in de linkerhand het stokje waaraan zij reden, en Jikke in haar nieuwe witte trui, die zij voor die gelegenheid had gekocht. Zij wilde netjes voor de dag komen, vertelde zij 47 jaar later aan een verslaggever van de "Margriet". In een ander boek worden ons haar schaatsen getoond en het haar aangeboden wandbord, met de inscriptie "Herinnering Friese Elf Stedentocht - 7 Febr. 1912", met binnen de cirkelvormige omlijsting afgebeeld zus en broer Gaastra, en in de marge de wapens van de elf steden. Noch zou dit artikeltje niet geschreven zijn als wij niet toevallig een familielid van deze Jikke waren tegengekomen, namelijk haar schoonzoon. Wij waren benieuwd of wij langs deze weg nog niet wat aanvullende informatie over deze sportieve figuur zouden kunnen opdiepen. En niet te vergeefs. Verschillende berichten in de pers over dit gebeuren zijn eerst door Jikke, en later door haar kinderen zorgvuldig bewaard. De dochter van onze contactpersoon en dus haar kleindochter, ook een Jikke, was nu de bezitster van deze papieren. En daaruit haalden wij nog de nodige interessante informatie. Maar daarover in het tweede deel van dit artikel. We laten alvast op bijgaande foto het prachtige wandbord zien dat Jikke aangeboden werd en een foto van haar schaatsen. Deze attributen zijn door de familie in bruikleen aan het Scheepvaartmuseum in Sneek afgestaan. In dit museum is een aparte zaal, de IJssaal, ingeruimd voor het ijsgebeuren in vroeger tijd..

Minne Iedes Nieuwhof

Advertentie:

TE KOOP OF TE RUIL
1 PAAR THE DONOGHUE (ROOD)
MET MESSING INGELEGDE VOETPLATEN
T. Wanink, tel. 0224 571262

De zoektocht naar schaatsen in de V.S.

Het is al weer een aantal jaren geleden, dat wij tijdens onze reis naar Amerika een aantal oude schaatsen op de kop wisten te tikken. En toen we weer daarheen gingen hadden we gedreven door onze Hollandse handelsgeest nog wat afspraken gemaakt met verkopers. Om onze afspraken na te komen zijn we in september de grote plas overgevlogen.

We zijn op 5 september met zijn vieren gestart, teweeten onze dochter Margaret, schoonzoon Maarten, mijn vrouw en ik. We hadden voor enkele weken een camper voor 4 personen gehuurd.

Het eerste doel was de grootste "antiek-show" van de V.S., in Brimfield. Deze wordt naar ik meen drie keer per jaar gehouden. Een markt met wel zo'n. 5000 kramen. Je weet niet wat je ziet. Ze beslaan een oppervlakte van wel 6 km².

Je moet hier eigenlijk wel een week voor uittrekken om alles te kunnen bekijken. Er was van alles te koop. Gelukkig ook nog het één en ander van onze gading.

Ons volgende doel was Buffalo aan de grens met Canada. Hier bezochten we de indrukwekkende watervallen van de Niagara. We maakten hier ook nog een rondvaart.

Eindelijk op de reis iets wat met wintersport te maken heeft. We gingen namelijk verder naar Lake Placid. We wilden daar graag het Olympisch stadion en de springschans bezoeken. Maar helaas waren we daar op 11 september en alle openbare gebouwen scholen etc. waren gesloten. Gelukkig waren enkele antiekzaken wel geopend.

We vervolgden onze reis door Vermont, New Hampshire en Maine. Hier hebben we onderweg nog flink wat antiekzaakjes bezocht, en vaak met succes.

De reis langs de kust omlaag, richting Boston, was lang en indrukwekkend. Bij Boston hebben we weer een bootreisje gemaakt in de baai richting Cape Cod. Hier kun je genieten van de enorme walvissen die regelmatig aan de oppervlakte komen. Onderweg vonden we een flink aantal antiekzaakjes.

We hadden het geluk dat de vluchten weer normaal verliepen na de aanslag. Maar de terugreis liep minder vlot dan de heenreis. Waar we op de heenreis zo doorheen liepen, werden we nu veel strenger gecontroleerd.

Wel om nerveus van te worden en dat was ik, vooral doordat ik veel metaal in de koffers had (aangekochte schaatsen).

Na veel controles en vertragingen stapten we toch in het vliegtuig. En dan eenmaal thuisgekomen met veel ervaringen is het toch genieten van je reis en je mooie aanwinsten. Wat er zoal boven het ijs kwam, laten de afbeeldingen van drie paar schaatsen in de Vitrine zien. Een reis die ik de Poolsterleden van harte kan aanbevelen.

Fam. T. Wanink

Aflevering 6: "Wist jij dat er schaatsende eendjes bestaan?"

Dieren kunnen natuurlijk ook schaatsen. Althans in de verbeelding van het kind. Vanzelfsprekend hebben auteurs en illustrators van kinderboeken op dat gegeven ingespeeld. En dus bladeren we in onze rubriek gewijd aan kinderboeken over ijs- en winterpret deze keer in een aantal boeken waarin we schaatsende dieren tegenkomen. Naar volledigheid hebben we absoluut niet gestreefd. We deden een tamelijk willekeurige greep in onze (kinder)boekenkast.

Eendjes

In oktober 2000 ruilden we tijdens onze jaarlijkse Poolsterhappening het een of andere jubileumboekje tegen het kinderboekje *Wist jij dat er schaatsende eendjes bestaan?* Ooit maakte dit exemplaar deel uit van de collectie in de Bibliobus van de Bibliotheek Hengelo. Vroeger in onze kindertijd kon je aan de stempels voorin zo'n bibliotheekboek afleiden hoe vaak zo'n boek was uitgeleend. Maar de automatiseringswoede die ook in die branche heeft toegeslagen, heeft ons die wetenschap ont-nomen. Waarom het boek op onze verjaardag in het jaar 2000 door de bibliotheek uit de collectie werd verwijderd, kun je alleen maar naar raden. 't Zag er nog gaaf uit, maar blijkbaar liep het niet. Op de titelpagina vermeldt het boekje als auteur Christian Morgenstern, maar eigenlijk heeft die beste man nauwelijks part of deel aan de Nederlandse bewerking.

Daarin staan namelijk Nederlandse kindergedichtjes van Harriet Laurey die 'onafhankelijk van de Duitse tekst' werden geschreven. 'Alleen de tekeningen van Eberhard Binder waren uitgangspunt voor de Nederlandse tekst.' Middenin het boek staat het titelversje over de schaatsende eendjes. 'Ze halen ze bij smid IJzerjan, / die schaatsjes voor eenden smeden kan. / Ze kwaken een liedje van do-re-mi-do / en krijgen dan elk een paar schaatsjes kado!'

Wo haben sie denn die Schlittschuh her?
Woher? Vom Schlittschuhschmied!
Der hat sie ihnen geschenkt, weißt du,
für ein Entenschnatterlied.

Een smid die schaatsjes voor eenden smeden kan. Duitsers kunnen zo iets in één woord zeggen. En dan heb je meteen de titel van de originele Duitse uitgave: *Der Entenschlittschuhschmied*. Toch wel grappig als je naast die Nederlandse editie na verloop van tijd ook het Duitse origineel te pakken weet te krijgen. Is in 1983 uitgegeven bij Der Kinderbuchverlag in Berlin. Oost-Berlijn wel te verstaan, want we hebben het over een D.D.R.-uitgave. En het originele versje van Christian Morgenstern luidt dan: 'Wo haben die denn die Schlittschuh her? / Woher? Vom Schlittschuhschmied! / Der hat sie ihnen geschenkt, weisst du, / für ein Entenschnatterlied.'

Kikker

Een eend op schaatsen. Waren we dat beest in onze boekenkast niet vaker tegengekomen? Inderdaad, enig zoekwerk bracht ons bij een Fries boekje waarvan ook een Nederlandse en een Engelse editie bestaan. We hebben het over *Kikkert yn 'e kjeld* van Max Velthuis. In ons geval dan in de Friese vertaling van Akky van der Veer (Uljouwerij Bornmeer in Leeuwarden). Als Kikkert, de kikker, 's ochtends verwonderd het harde, koude ijs aanschouwt, komt er een eend op schaatsen aan rijden. De kikker moet er ook aan geloven, maar vindt het allemaal maar niks: 'Do hast in waarm pak fearren oan, / ik bin mar in neakene kikkert.' (Vrij vertaald: jij hebt een warm verenpak, maar ik ben maar een naakte kikker.)

Maar ineens realiseren we ons ook dat schaatsende eenden of ganzen op het ijs al langer bestaan. Bijvoorbeeld in die oude Flipjeboekjes van weleer. Met strips als *Kwek op het ijs* en *Het ijsfeest*. En toch is er minstens ook één boekje waarin wordt beweerd dat eendjes niet kunnen schaatsen. 'Eendjes moeten zwemmen. Ze kunnen niet schaatsen en glijden op ijs.' aldus een passage uit het boekje *Tom Kwast op de schaats* dat veel Poolsterleden wel kennen omdat de uitgave een leuk omslag heeft. Op die afbeelding rijdt de verwaande Tom Kwast recht op een wak met zwemmende eendjes af. Die Tom Kwast is overigens een schaatsende das, die de rapste is in een wedstrijd waarin ook beren, hazen en konijnen meedoen.

Beren

Over beren gesproken: op een van de vele boekenmarkten in ons land maakten we deze zomer ook kennis met schaatsende beren. We zagen plotsklaps een aardig Frans kinderboekje liggen: *Le mariage d'Ours Brun et d'Ourse Blanche*. Zoals zo vaak was het de cover die de vonk deed overspringen. Daarop nodigt een bruine beer op schaatsen een schaatsende ijsberin uit om samen met hem chocolademelk te drinken. De titel van het boek verklapt al waarop het uiteindelijk uitdraaide.

Eén kraampje verder was het alweer raak. Daar lag deeltje 71 van de reeks Gouden Boekjes getiteld *Olifantje op schaatsen*. En toch hoort die uitgave strikt beschouwd niet thuis in een verzameling boeken over ijs- en winterpret.

Want Olifantje Petunia doet het op rolschaatsen. Maar ja, uit andere artikelen in dit blad hebben we geleerd dat verzamelaars van schaatsen gezien de verwantschap zich ook dikwijls bezig houden met rolschaatsen, skeebers en dat spul. Dus vragen we bij voorbaat clementie als u dat Gouden Boekje toch eens tegenkomt in onze ultieme boekenlijst annex schaatsbibliografie die ooit nog eens het levenslicht moet zien.

Konijn

Zo tussen de regels door hebben we meteen aangegeven dat het af en toe best lastig is de vraag te beantwoorden wat nu wel of niet in de verzameling thuis hoort. Een jaar of tien geleden belde ons nog wel eens een dame op die wat in kinderboeken handelde en ons telefonisch allemaal prachtige aanbiedingen deed. Als de zending enkele dagen later arriveerde, ontdekten we menigmaal dat zij en wij er verschillende interpretaties op nahielden wat je nu onder ijs- en winterpret moest verstaan. Wij associeerden dat begrip vooral met winterpret op de schaats. Maar een paar sneeuwballende kinderen waren voor de dame in kwestie al voldoende om een boekje te bestempelen als uitermate passend in onze verzameling. De titel van een boek kan je ook op het verkeerde been zetten. *Krijn Konijn heeft ijspret* is zo'n voorbeeld, want Krijn Konijn en zijn kornuiten roetsjen in dit uit het Engels navertelde boekje toch vooral met een sleetje van een heuvel af.

Gelukkig bepaalt uiteindelijk ieder voor zich wat hij of zij tot zijn verzameling toelaat. Voor de één is één prachtige winterillustratie in een boek al voldoende om zo'n uitgave te omarmen. En soms heb je daar een heel andere reden voor. Zo verging het ons toen we juist wat aan het nadenken waren over schaatsende dieren op het ijs. Op een kinderrommelmarkt in Drenthe kochten we voor een kwartje *De pinguïn die niet van kou hield*. Al was het alleen maar om die ene illustratie: 'Alle andere pinguïns gingen skiën en schaatsen.'

Koe

We eindigen in het weiland. Of beter gezegd in de dierentuin. We hebben zo'n vermoeden dat niet veel lezers het juweeltje *Een koe met schaatsen aan* kennen. Geschreven en getekend door Delia Drupsteen-Bremer. Zij presenteerde tijdens de Kinderboekenweek 2000 een boekje "dat gaat over doorzettingsvermogen, zoeken totdat je vindt, leren totdat je het kunt."

Voor de jonge lezertjes is dit kinderboek een stimulans vol avontuur". We ontleen deze passages aan de achterflap. Soms staan daarop brallende uitgeversteksten. Maar wij vonden deze woorden prima passen bij deze kleine sympathieke privé-uitgave. Een koe met schaatsen aan die tenslotte in de dierentuin het harde ijs vindt wat hij zoekt.

En daarmee besluiten we onze rondgang in het dierenrijk. Met het vermoeden dat we ooit nog wel eens op dit thema terugkomen. Want zelf waren we niet volledig, maar ongetwijfeld zullen andere Poolstercollega's ons in het voorbijgaan attenderen op andere schaatsende dieren.

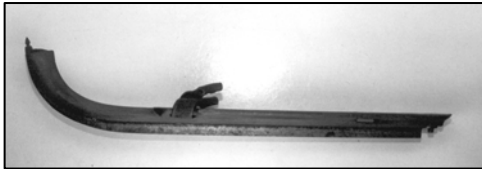
Aly en Hedman Bijlsma

Thomas en Cornelis Faber uit IJlst

In het laatste nummer van Kouwe Drukke (nr.12) haalt Bart van de Peppel in zijn stukje "Overpeinzingen van de baanveger" aan dat hij in bezit is van een paar schaatsen van Thomas Faber uit IJlst. Dat herinnerde mij er aan dat ik ooit ook een paar schaatsen van die smid in bezit had, maar helaas nu niet meer, en wel hierdoor. Via internet kwam ik in contact met Laura Mulford die informatie zocht over haar overgrootvader Cornelis Faber. Alles wat ze over hem wist, was dat Cornelis in 1904 overleed, een jaar na zijn zoon Jacob. De kleinzonen van Cornelis emigreerden naar de USA, ergens tussen 1906 en 1909. Ik heb natuurlijk direct de beschrijving over Cornelis Jacob Faber uit het boek van Wiebe Blauw "Friese Schaatsenmakers" (nr.164) vertaald en opgestuurd. Het toeval wilde dat ik bij de kringloopwinkel in Hengelo twee paar schaatsen met het stempel C.Faber&Zoon Ylst en C.J.Faber Ylst gevonden had. Die heb ik toen direct naar de USA gestuurd, wat een familiereünie daar tot gevolg had. Een maand geleden vroeg zij of ik toevallig ook een paar schaatsen van Thomas Faber had. Zij wilde zo'n paar schaatsen cadeau geven aan haar Amerikaanse familielid Thomas Faber (junior!!), de achter-achterkleinzoon van Thomas Faber uit IJlst. Omdat ik toevallig zo'n paar in bezit had en ik het een uitstekend idee vond dat die schaatsen weer terug naar de Faberfamilie zouden gaan, heb ik ze meteen opgestuurd.

Mocht iemand van de Poolsterleden dergelijke schaatsen in bezit hebben en er niet zo aan gehecht zijn, laat het mij dan graag even weten. Ik heb er een bestemming voor!!

Frits Locher

Noot redactie: Op de veiling van de verzameling van Wiebe Blauw, is een dergelijk paar geveild onder kavelnummer 82.

De schaatsen met het ronde oog

Afgelopen herfstvakantie heb ik in Oslo, Stockholm en Eskilstuna een week lang de deuren van archieven, bibliotheken en musea platgelopen op zoek naar de stukjes die nog ontbreken aan mijn puzzel over de Scandinavische schaatsen. Op de laatste dag - de tijd begint te dringen - moet ik nog een aardigheidje voor Radha zien te vinden. Haar thuislaten, dat kan nog net door de beugel, maar met lege handen terugkomen, dat valt natuurlijk niet te verkopen. Zo dwaal ik op goed geluk wat door het centrum van Oslo in de hoop dat mijn oog op iets leuks zal vallen. Dat gebeurt uiteindelijk ook. Tussen allerlei kleine snuisterijen in de etalage van een antiekwinkelje ligt een paar schaatsen. Niet echt iets voor Radha - al is het wel een damesmaatje - maar mijn hart begint sneller te kloppen. Ze hebben dat opvallende ronde oog, dat ik drie dagen eerder nog in Zweden heb gezien

Drie dagen eerder ... Ulf en Folke hebben me meegenomen naar de stuga, het buitenhuisje van de SSSK, Stockholms Skridskoseglarklubb, die met zo'n 12.000 leden wel eens de grootste ijsclub ter wereld zou kunnen zijn. Het zijn mannen met verhalen. Allebei doorgewinterde schaatsers, bekwame gidsen op het verraderlijke zee-ijs van de scherenkust bij Stockholm. Mannen die geen krimp geven als ze er doorheen gaan, maar waarschijnlijk geen oog dicht kunnen doen als het kwik ook maar een graadje onder nul komt. Folke schreef het hoofdstuk over de ontwikkeling van de toerschaats voor het jubileumboek van de club. Ulf speelt me via internet al maandenlang informatie over schaatsenmakers en ontwerpers door. In de stuga hangen her en der oude schaatsen aan de wand en ze hebben er ook nog een aantal van thuis meegenomen. Ulf zorgt met zijn bouwlamp voor de belichting, Folke noteert de maten van de schenkels, ik neem de foto's. Teamwork, al hebben we elkaar nog geen drie uur geleden pas voor het eerst in levende lijve ontmoet.

Ken je dit model, Niko?. Ulf drukt me een schaats in mijn handen waarvan de punt in een gesloten krul is gesmeed. Voor het houtje komt hij weer bij de schenkel uit, zodat in het midden een groot rond gat gaapt. 'Werd door vissers gebruikt, zodat hun netten niet in de punt verward konden raken'. Het klinkt aannemelijk. De hoog opstekende punt, die zo kenmerkend is voor oude Zweedse schaatsen, zou inderdaad een hoop problemen hebben gegeven. 'Interessant', zeg ik, maar in mijn achterhoofd klinkt een ander stemmetje: 'Gek dat ik daar nog nooit eerder van heb gehoord'. Er zijn zoveel sterke verhalen in omloop, je kunt maar beter op je hoede zijn.

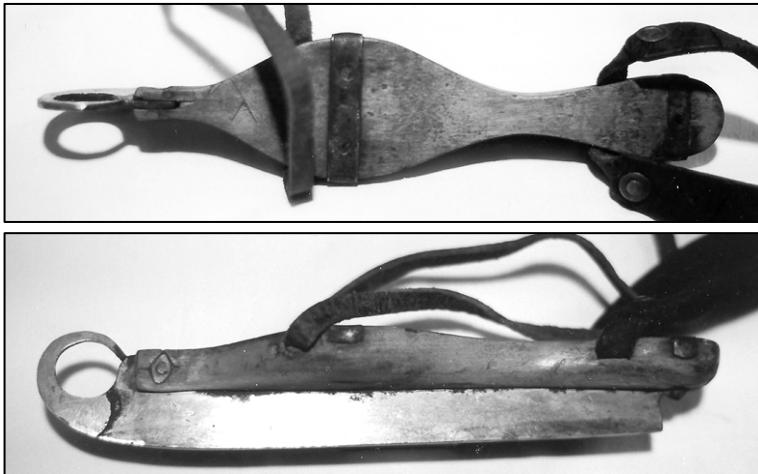
In het antiekwinkelje laat ik beide schaatsen langdurig door mijn handen gaan. Zijn dit nou echte vissersschaatsen? Je zou ze groter en robuuster verwachten. Maar kijk, die ijzeren plaatjes op de smalle vioolvormige houtjes zijn volgens mij opstaande voetsteuntjes geweest. Het lijkt wel of ze later zijn omgebogen en daarna in de zijkanten van het hout geslagen. Zo pasten de laarzen van de visser er tenminste wel op, of waren ze voor zijn oudste zoon? He, wat is dit?

Beide schenkels hebben op het punt waar de krul begint een oneffenheid in het ijzer. Alsof de oorspronkelijke punt er af is geslepen en er een nieuw stuk aan is gesmeed. Of is het ijzer naderhand opnieuw verhit en de punt omgebogen tot een gesloten krul?

'Weet u waar die schaatsen vandaan komen, mevrouw?'. Een open vraag werkt altijd het beste. 'Ik heb ze in Zweden gekocht'. is het antwoord. Zo zoetjes aan begin ik te geloven dat het verhaal van die vissersschaatsen wel eens waar zou kunnen zijn. Mijn vragen liggen voor de hand. Kennen jullie dit type schaats? Zijn er in Nederland of Duitsland ook dergelijke schaatsen gebruikt? Ook voor de visvangst op het ijs?

- PS1 Mijn onderzoek naar Scandinavische schaatsen vordert gestaag. Als alles volgens plan verloopt is alle informatie volgend najaar voor jullie beschikbaar in een rijk geïllustreerd boek van zo'n tweehonderd bladzijden. Aanvullingen zijn nog altijd van harte welkom.
- PS2 Welke verzamelaar heeft me ooit eens verteld over Champion-schaatsen uit Kristiania? Even contact graag.
- PS3 Met Radha haar cadeautje is het goed gekomen.

Niko Mulder

Scandinavische schaats. Vissersschaatsen?

Lengte voetstapels: 24,6 resp 24,8 cm.

Maximum breedte voetstapels : ca. 6 cm.

Dikte schenkels: 4 mm over de gehele lengte.

Hoogte schenkels onder de voetstapel: 18 mm (achter) tot 24 mm (midden)

Foto's Niko Mulder

Baanvegerij 8 (slot)

De regering verbood werkverschaffing op het ijs

Na de twee winters van 1933 heerste er in Noord-Holland - en ongetwijfeld ook in de rest van Nederland - een sfeer onder de ijsclubs, die voor het bestuur van de Ijsbond Hollands Noorderkwartier zorgwekkend was. Bovendien had de regering aangekondigd, dat werklozen niet langer met gemeenschapsgeld als baanveger mochten worden aangesteld. Dit kon wel eens de nekslag betekenen voor het oeroude 'vak' en tegelijk voor het onderhoud van de ijsbanen, die zich in 1929 al over een afstand van meer dan 900 kilometer door de provincie uitstrekten. Daarom werd op 19 februari 1934 een brief gezonden aan alle gemeentebesturen in Noord-Holland en het part van Utrecht, dat onder het gebied van de ijsbond viel. Voorzitter Stikkel uit Alkmaar en secretaris Sarlet de Soiron uit Haarlem wezen op het voortreffelijke werk, dat de ijsclubs al meer dan 40 jaar verrichtten en op het feit 'dat gedurende die lange reeks van jaren nog nooit iemand verdrongen is op het baanvak der bij deze bond aangesloten ijsclubs.'

De regeringsmaatregel werd fel bekritiseerd. "Deze noopt ons uw hulp en medewerking in te roepen, want de ijsclubs kunnen de hulp van baanvegers tegen een billijke vergoeding niet ontberen. Daarnevens is het in het belang van duizenden schaatsenrijders noodzakelijk, dat zij door goede en betrouwbare ijswegen van het oud-Hollandsche ijsvermaak kunnen genieten, afgescheiden nog van het feit, dat ook handel en nijverheid van het gebaande ijsverkeer profiteren."

De brief leverde in diverse plaatsen subsidies op voor de ijsclubs, maar de economische crisis maakte daar uiteindelijk ook een einde aan. De regering verbood namelijk in 1938 alle gemeenten nog langer deze subsidies voor het aanstellen van baanvegers in de begroting op te nemen.

Donderdag 22 december 1938 leidde dat tot vragen van de Friese senator Pollema aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Sociale Zaken. De Elfstedentocht was in het gedrang gekomen, doordat armlastige Friese gemeenten geen extra geld mochten uittrekken om baanvegers aan te stellen met geld uit de werkverschaffingkassen. Pollema vroeg aan de ministers of door hun maatregelen 'de meest natuurlijke werkverschaffing, welke zich thans voordoet, n.l. onderhoud der ijswegen, niet als zoodanig ter hand kon worden genomen.' Ook wilde hij weten of wel van overheidswege aangestelde baanvegers hun ontvangen baancenten 'ten eigen profijte mochten behouden' en of 'de ministers bereid waren onverwijld maatregelen te treffen, opdat de traditie van de baanvegers wordt hersteld?' Dat waren de ministers niet. De ijsclubs en de schaatsenrijders moesten het zelf maar uitzoeken. Er kwam wel steun uit onverwachte hoek voor de baanvegers in Friesland. Koningin Wilhelmina, die met haar dochter Juliana op 16 december 1933 vanuit een hofauto getuige was geweest van de finish van de Elfstedentocht stelde een bedrag voor dit doel in het vooruitzicht. Maar het dooide eerder. In de zware tijden, die komen gingen, verstomde de discussie. Men had wel andere zaken aan het hoofd.

In de oorlogswinter van 1941 functioneerde het oude systeem van de IJsbond Hollands Noorderkwartier nog steeds. De baanvegers Zonneveld uit Monnickendam en Singer uit Winkel kregen een ongeluk op het ijs en konden rekenen op verzekeringsuitkeringen van f 150,41 en f 22,22. In de zware winter van '46-'47 keerden de ijsclubs van de IJsbond Hollands Noorderkwartier nog f. 10.004,98 uit.

Het was de laatste keer dat deze post in het financieel verslag van de in 1948 tot Gewest Noord-Holland/Utrecht omgedoopte ijsbond opdook. Begin jaren vijftig waren er modernere middelen om de eeuwenoude baanveger te vervangen.

W.M. van Haaften, al meer dan veertig jaar bestuurslid van de Amsterdamse IJclub, zette het in koele cijfers uiteen: "Na een nacht, waarin 5 centimeter sneeuw was gevallen, moest er op de Amsterdamsche IJclub een baan van 20 meter breedte en een lengte van 700 meter geveegd worden. Hiervoor zouden 15 man een gehele dag nodig hebben. De kosten zouden hebben bedragen à f. 1,15 per uur: 15x8x f. 1,50 = f. 180,-

De nieuwe motorveger van de ijsclub veegde de baan in 5 uur. De kosten bedroegen:

arbeidsloon 1 man à f. 1,50 per uur	f	7,50
15 liter benzine	f	5,70
olie	f	2,50
afschrijving machine voor waardevermindering		
ad. f 600,- per jaar, gebruik 30 dagen.	f	20,00
reserve voor reparaties	f	20,00
	f	55,70

De machine kan bovendien zomers, als het terrein van de ijsclub als camping wordt gebruikt, ingezet worden als grasmaaier.

In de loop van de jaren hebben de door de ijsclubs vastgestelde uurlonen nogal wat veranderingen ondergaan. Er bestaat een complete lijst van deze uurlonen. Het zou wat te ver voeren deze lijst in zijn geheel te publiceren. Daarom een selectie hieruit.

Baanvegersloon

De door de ijsclubs vastgestelde uurlonen voor baanvegers ontwikkelden zich vanaf 1888 als volgt:

<u>Plaats of club</u>	<u>Jaar waarin loon werd vastgesteld.</u>	<u>Loon</u>		
Zaandijk	1888	f	0,22	per uur
Hulp en vermaak	1890	f	0,10	per uur
IJpendam	1904	f	0,50	per dag

De Ondersteuning	1907	f	0,15	per uur
Stompetoren	1910	f	0,12½	per uur
De Ondersteuning	1916	f	0,25	per uur
Alkmaar	1919	f	3,50	per dag op bevel van de gemeente na subsidie van f 1000,-
Heemstede	1919	f	0,44	per uur
Nieuwe Niedorp	1927	f	0,30	per uur
Heiloo	1928	f	0,30	per uur
Haarlem	1933	f	3,60	per dag
Amsterdam (AIJC)	1954	f	3,60	per uur

Uit de bovenstaande voorbeelden blijkt duidelijk dat het vegen van de baan geen vetpot was, maar de mensen waren blij met dit extraatje. We zien de uurlonen ook geleidelijk hoger worden. Dat is logisch, ook de inflatie was daar gedeeltelijk debet aan.

Ron Couwenhoven

Boek en Zopie (vervolg 1)

Fen Speed Skating - an illustrated history - John Slater and Alan Bunch

Al in 2000 verschenen, maar zeker nog de moeite waard om vermeld te worden. 'Fen Speed Skating' beschrijft de geschiedenis van de schaatssport in het Fendistrict in de Engelse provincie Cambridgeshire. Aan het eind van de negentiende eeuw was het Fendistrict het kloppend hart van het Engelse schaatsen. De schaatsters uit Fenland, met

roemruchte namen als James Smart en William 'Gutta Percha' See, behoorden tot de beste rijders ter wereld. De ondertitel 'an illustrated history' geeft al aan dat in het prachtig vormgegeven boek vele unieke en vaak nog onbekende illustraties zijn opgenomen.

Zoals op de achterzijde van 'Fen Speed Skating' staat beschreven beoogt het schrijversduo John Slater en Alan Bunch de traditie van het schaatsen in de Fens levend te houden: 'With so many mild winters in succession, the memory of Fen speed skating is fast receding as the old skaters die out and there is no opportunity for new generations to carry on the tradition'. Fen Speed Skating kost tien Engelse ponden en is te bestellen bij Bruce Frost, 18 Upton Lane,

Littleport, Isle of Ely, Cambridgeshire, CB6 1HF, Engeland of via e-mail Bruce.Frost@tesco.net.

Schaatsseizoen 2000-2001 - Hedman Bijlsma e.a.

De nieuwe verfrissend ogende lay-out is het eerste dat opvalt bij het doorkijken van de 29ste uitgave van dit nummer van Schaatsseizoen. Het statistische jaarboek is prachtig vormgegeven en zeer overzichtelijk ingedeeld. Daar waar we vorig jaar al opmerkten dat het boekwerk, dit jaar 448 pagina's dik, ook voor de niet-cijferars steeds interessanter wordt, heeft deze tendens zich nu doorgezet. Schaatsseizoen 2000-2001 is verrijkt met korte, lezenswaardige verhalen die de historie van de schaatssport belichten en nieuwe feiten aan het licht brengen. Zo lezen we in 'Het vergeten wereldkampioenschap' over het wereldkampioenschap van 1894 dat in Zwolle werd gehouden en nooit in de ISU-annalen werd opgenomen. Over de kortebaanrijder Merk Kingma wordt verteld: 'en als hij dan zijn hoofd met zware haardos ook nog ging schudden wist elke tegenstander dat het ernst werd'. U kunt Schaatsseizoen 2000-2001 bestellen door overmaking van f44,07 op giro 341405 t.n.v. Stichting Schaatsseizoen, Kennemerland 286, 9405 LT Assen

Schaatsen 2002 - redactie Jeroen van Bergen en Bart Schenkels

In deze inmiddels vijfde editie van het magazine 'Schaatsen' wordt ruimschoots vooruitgeblikt naar de Olympische Winterspelen van Salt Lake City. Interviews met topschaatsers als Sondral, Wennemars en Heideman worden afgewisseld met nuttige productinformatie en boeiende achtergrondverhalen. Voor de Poolsterleden zijn met name de historische verhalen, zoals 'De ijsherberg van Ulesprong' en 'Z.K.H. op schaatsen' interessant en zeer lezenswaardig. 'Schaatsen 2002' is in de boekhandel te koop voor f 12,67.

De tocht der tochten "tragiek en triomf 1749-2001"- Joh. Lolkama

Zowel op de televisie als in de landelijke dagbladen kreeg het nieuwste boek van Johannes Lolkama, 'De tocht der tochten - tragiek en triomf 1749-2001', de nodige en terechte publiciteit.

Het boek geeft een complete beschrijving van tweehonderd en vijftig jaar Elfstedenhistorie. Door het boek heen worden diverse thema's, zoals 'Ijsherbergen in Friesland' en 'Onderscheidingen in de Elfstedentocht', dit in afwisseling met een chronologische beschrijving van de tochten, uitvoerig behandeld. Jammer is het dat we een deel van Lolkama's teksten al tegenkwamen in eerder door hem geschreven boeken. In het boek is een unieke verzameling illustratiemateriaal opgenomen. Deze prachtige foto's en winterse schilderijen maken het boek tot het cultuurhistorisch naslagwerk waar Johannes Lolkama trots op kan zijn. U kunt 'De tocht der tochten' bestellen bij uitgeverij Victoria te Akkrum, u kunt het bedrag van f 95,00 overmaken op rekeningnummer 413404625 o.v.v. uw complete adres.

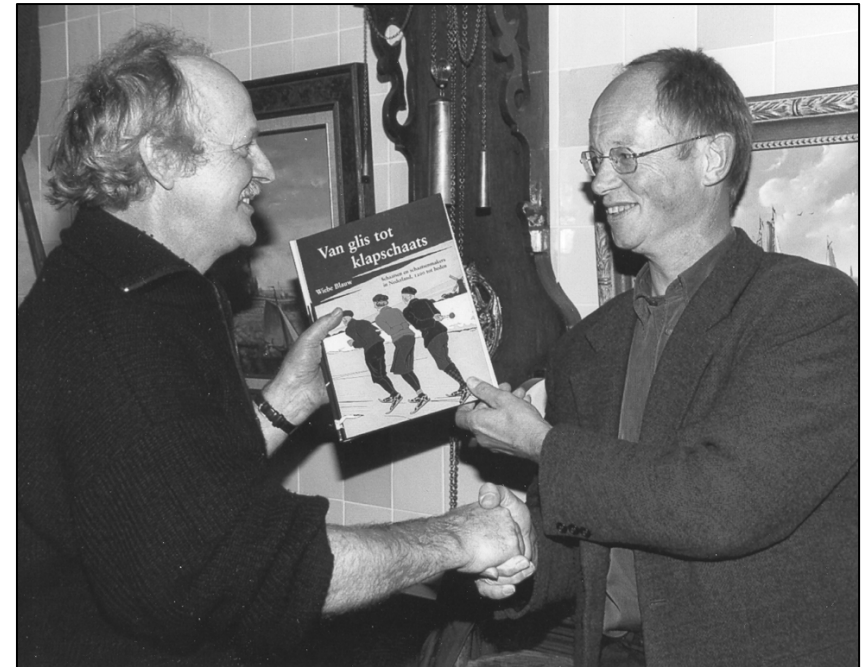
Zwart IJs - Literair tijdschrift voor schaatsters en lezers - redactie Ben van der Burg, Max Dohle en Maaïke le Noble

Een tijdschrift zonder mogelijkheid tot abonneren. Je moet er dus voor naar de boekhandel. Een gang die echter de moeite waard is, want ook deze derde uitgave -volgens redacteur Max Dohle 'de beste tot nu toe'- staat weer vol met verhalen en poëzie die de liefhebber doen smullen. 'Het pact van Dokkum' door Martin Schouten, 'Rare snuiter (een Cees-history)' een verhaal over Kees Verkerk en het gedicht 'Zweeds ijs' van Kees Blokland -met de Zweedse vertaling van Lasse Gustavsson 'Svensk is'-, zijn slechts een kleine greep.

Uitgave van Uitgeverij Bert Bakker, ISBN 90 351 2386 7. Kost slechts f 15,32.

Tom Streng

De geboorte van een boek

Ids Willemsma (links) krijgt het eerste exemplaar van "Van glis tot klapschaats" uit handen van auteur Wiebe Blauw. (Foto: Hedman Bijlsma).

Op woensdag 21 november 2001 werd in het schaatsmuseum van Gouke Bootsma het boek van Wiebe Blauw gepresenteerd. Deze presentatie deed mij denken aan een kraamvisite die het kind kwam bewonderen. Enkele gedachten die bij mij opkwamen bij deze gelegenheid wil ik jullie niet onthouden.

In de natuur komt het bij enkele diersoorten voor dat de bevruchting over een langere periode verloopt en dat de embryo's pas tot ontwikkeling komen wan-

neer de situatie voor het moederdier gunstig is. Zo kun je je ook de wordingsgeschiedenis van Wiebes boek voorstellen.

Het moet in 1987 geweest zijn, bij het vinden van zijn vaders schaatsen, dat Wiebe in de puberteit kwam en interesse in de andere kunne kreeg. Het Friese deel van het bevruchttingsproces moet gebeurd zijn door meerdere vaders.

Ik verdenk Jitse Hotsma, Gouke Bootsma en Woudenberg hiervan. Bij Jitse heeft Wiebe wel gelogeed en daar Gouke zich tijdens de presentatie van het kind even afzonderde met het Amsterdamse ijsclublid acht ik hem mede schuldig. Wie weet wat zich op de zolder van het Hindeloper schaatsmuseum allemaal afgespeeld heeft. Wie voor de rest van het land verantwoordelijk zijn is me niet helemaal duidelijk. Matthy van Klaveren was verheugd en Tom Clardij had van die pretoogjes. Ook hij wist er dus meer van. Teun Sluis had als getuige zijn partner meegenomen, zo van "ik was het niet". Op de voorste rij zat Bart van de Peppel te glimmen, hij hoopte denk ik dat het kind op hem leek, wat volgens mij niet zo was. Enkele sponsors die de groei van het kind mogelijk hebben gemaakt waren ook aanwezig. De vroedvrouw Uitgeverij van Wijnen deed de bevalling en mede doordat er tijdens de zwangerschap al medicijnen (financiële injecties) waren toegediend om het kind in de juiste ligging te brengen verliep deze soepel. Wiebe vertelde daarna waar bij het kind de armen, benen en andere lichaamsdelen zaten. Ik zag trouwens zijn vrouw Andrien denken: heeft hij dat wel allemaal van zichzelf.

Er waren ook drie wijzen uit het oosten aanwezig, te weten Anrie Broere, Frits Locher en ene Wim Molenveld, maar zij waren het goud, de wierook en de mirre vergeten. Hadden er gewoon niet aan gedacht.

Toen het kind uit de doeken werd gehaald en door ieder goed bekeken kon worden bleek het een grote welgeschapen baby, die door alle aanwezigen, enthousiast in de armen werd gesloten. Een wolk van een boek!

Wiebe we zijn met z'n allen zeer verheugd met deze baby en we zullen hem ongetwijfeld met vele anderen vaak bewonderen.

De derde Wijze uit het Oosten.

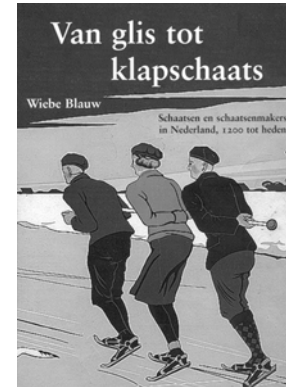
Beeldjes Nieuws

Regelmatig verschijnen er op de markt beeldjes met schaatsende figuren. Zo levert het welbekende Amerikaanse bedrijf Disney een schaatsende Mickey en Mini Mouse. Ook is er al een Donald Duck op schaatsen. Een ander bedrijf heeft een schaatsend maar gevallen meisje uitgebeeld en ook een jongentje dat op zijn achterste zit. Leuke collectors items! De beeldjes kosten helaas al gauw enige honderden guldens. Een schaatsende vogel ontleend aan een afbeelding van een schilderij van Heronimus Bosch is op de markt voor een bedrag van 59 gulden. Deze informatie werd de redactie toegespeeld door ons lid de heer Braakman, die jullie ook verder op weg kan helpen.

Ed Braakman

Boek en Zopie (2)

Van glis tot klapschaats – Wiebe Blauw

Lang verwacht, maar op woensdag 21 november was het zo ver en werd het eerste exemplaar van het boek "Van glis tot klapschaats" door Wiebe uitgereikt aan Ids Willemsma.

"Van glis tot klapschaats", geschreven door ons bestuurslid Wiebe Blauw, is de systematische beschrijving van de ontwikkeling van de schaats in Nederland vanaf circa 1200. Er worden in totaal 74 modellen van schaatsen beschreven die van 1200 tot heden in Nederland zijn gemaakt.

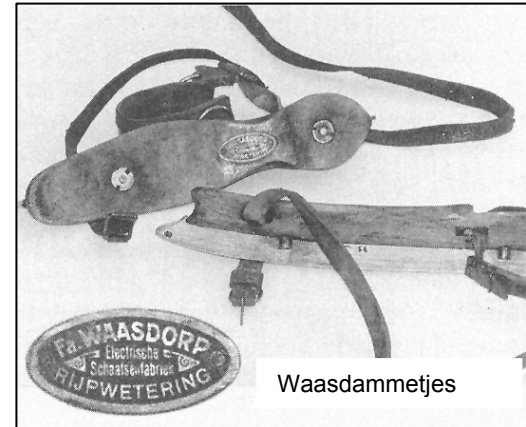
Behandeld wordt de productie van de schaats zowel op de ambachtelijke- als op de fabrieksmatige wijze.

In het tweede deel van het boek komen 565 schaatsenmakers aan de orde, verspreid over heel Nederland. Daarmee is dit boek het standaardwerk geworden over Nederlandse schaatsen en schaatsenmakers en behoort het bij elke verzamelaar van schaatsen en winterse objecten als naslagwerk in de boekenkast te staan. Het boek telt maar liefst 354 bladzijden en is te bestellen bij de boekhandel voor het relatief lage bedrag van f 49,60 (met de bon uit de Schaatssport voor f 45,00). Ook kunt u het boek bij de Uitgever Van Wijnen-Franeker bestellen.

Rekeningnummer 58.13.16.002, adres Postbus 172 – 8800 AD Franeker.

ISBN 90 5194 213 3. Haast je, er zijn slechts 1500 boeken gedrukt.

100 jaar IJclub Rijpwetering

Een mooi op glanzend papier gedrukt jubileumboekje over 100 jaar IJclub Rijpwetering. Rijk geïllustreerd met foto's uit het verleden en heden. In het boekje wordt de roemrijke geschiedenis van de ijsclub uit de doeken gedaan. Ook een beschrijving van de originele Ripse schaatsen ontbreekt niet, waardoor het boekje niet alleen interessant is voor de verzamelaar van jubileumboekjes, maar ook voor de schaatsenverzamelaar.

Het boekje is te verkrijgen door f 15,00 over te maken op giro nr. 301102678 t.n.v. IJclub Rijpwetering. Naam en adres vermelden bij de mededelingen.

Schaatsen en schaatsenmakers in de Krimpenerwaard

Dit artikel is geschreven door Wiebe Blauw in de Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, jaargang 26, 2001, nr. 3. Het artikel omvat 31 pagina's met een aantal niet eerder gepubliceerde foto's. Het middenblad is een IJkaart van de IJsbond Krimpenerwaard uit circa 1925.

Te bevragen bij: Streekarchief Krimpenerwaard,
Koestraat 74
2871 DS Schoonhoven
tel. 0182 384398

Ook te verkrijgen bij de tentoonstelling IJspret van Anrie Broere in het Streekmuseum in Krimpen a/d IJssel.

Bart van de Peppel

Een nieuwe site

Veel internetliefhebbers zijn al menig uurtje op zoek geweest naar leuke websites. Ook verschillende van onze leden zijn actief bezig met het zoeken van gegevens die ons iets meer kunnen vertellen over schaatsen, schaatsenmakers, ijsclubs, schaatsboeken enz.

Zoals elke internetgebruiker weet, kost het veel tijd om iets leuks te vinden. Daarom de vraag aan ieder Poolsterlid om actief mee te zoeken naar interessante sites die voor ons schaatsmaniakken het vermelden waard zijn. Heb je iets gevonden dan kun je dit doorgeven aan mij. Ik wil je vragen om de website te voorzien van een kort commentaar. Op deze manier ben je actief betrokken bij de totstandkoming van weer een Kouwe Drukke.

Het is namelijk onze bedoeling in elke Kouwe Drukke zo mogelijk een pagina op te nemen met interessante internetinformatie die betrekking heeft op ons verzamelthema.

Nog twee tips:

- Probeer zoveel mogelijk sites te vinden die informatief van aard zijn. Liever geen aanbevelingen van allerlei koop/verkoop activiteiten.
- Het is aan te raden, wanneer je in het bezit bent van een printer, de gevonden sites af te drukken. Er schijnt regelmatig het één en ander te verdwijnen op internet.

Mijn adres is Wilgenlaan 62, 9103 SE Dokkum. Tel. 0519 222284 en het belangrijkste adres in dit geval is: e mail fam.karssies@12move.nl

Harry Karssies

Sitesseeing

Voor diegene die binnen hun verzamelgebied belangstelling hebben voor medailles en prijzen is dit een aardige site. Een aantal gewonnen prijzen van Anton Verhoeven zijn op een duidelijke manier hier te bewonderen. Het geheel is van een kort commentaar voorzien door M. Verhoeven (Een fietsenhandelaar uit Dussen). Er worden ons in de toekomst nog meer medailles en foto's beloofd. Houd dus deze site in de gaten.

<http://www.defietsenmaker.nl/anton.verhoeven.htm>

De tweede site zit wat eigenaardig in elkaar. Als eerste wordt het eetcafé "De scheve Schaats" in Ankeveen getoond en kan er gekozen worden uit allerlei menu's voor fijnproevers. Het eetcafé schijnt van binnen iets weg te hebben van een schaatsmuseum. Gaan we hier verder zoeken en klikken we aan op schaatshistorie, dan krijgen we fraaie afbeeldingen te zien. Het betreft afbeeldingen van mooie gebieden die per schaats te bereiken zijn. Nu nog ijs!

<http://www.schaats.demon.nl/schev.htm>

De poëziefhebber die ook nog eens de Elfstedentocht in zijn hart heeft gesloten kan op de laatste site goed terecht. Een breed aantal schrijvers, al dan niet bekend, heeft hier een plekje gevonden voor zijn of haar Elfstedengedicht. We komen namen tegen als Ivo de Wijs, Drs P. en Herman Finkers. Leuke leesbare gedichtjes vol humoristische elementen. Zelf vond ik "Na de Elfstedentocht" van Willem Wilmink erg leuk. Veel leesplezier.

Het beste kan er gezocht via de zoekmachine Ilse om dan vervolgens het trefwoord "Schaatsteksten" in te typen. <http://www.ilse.nl>

Harry Karssies

Spreekwoorden en gezegden die aan ijs, schaatsen en winter ontleend zijn (1)

De Duitse bondskanselier *schaatst* in de weken na de val van de Muur *op dun ijs*.

Voor ieder kabinet blijft het *schaatsen door de stroop*. Tenzij *de baan duchtig wordt geveegd*.

Ger Klein, een voormalig PvdA politicus zegt in een interview: "Een jaar na de val van het kabinet Den Uyl presenteert De Jong *op eigen houtje* een rapport over *de scheve schaats* die Aantjes tijdens de Tweede Wereldoorlog zou hebben gereden."

Dit zijn zomaar enkele voorbeelden van spreekwoorden en gezegden die ik de afgelopen jaren in kranten heb gevonden en die op het schaatsen betrekking hebben. Deze zouden moeiteloos uitgebreid kunnen worden.

We kunnen stellen dat er geen enkele taal bestaat -behalve de Friese mis-schien- waarin zoveel spreekwoorden en gezegden voorkomen, die met schaatsen en/of winter te maken hebben als onze taal.

In dit artikel wil ik enkele minder bekende spreekwoorden en gezegden eens onder de aandacht brengen. Daarvoor heb ik in het Woordenboek der Nederlandse Taal (waar meer dan honderd jaar aan gewerkt is) en in het Spreekwoordenboek der Nederlandse Taal van Harrebomée (1858) zitten grasduinen onder de lemma's schaats, ijs en winter. In het volgende beperk ik mij tot gezegdes met het woord schaats:

-De wereld gaat op schaatsen: betekent alles gaat verkeerd. Men zegt dat ook, wanneer belangrijke zaken andersom worden uitgevoerd dan zou moeten.

-Een scheve schaats rijden kent enkele variaties: *een vreemde schaats rijden of slaan* (oud-Nederlands) en *een schuine schaats rijden*. Dit laatste betekent niet zo netjes leven, terwijl een scheve schaats rijden oorspronkelijk betekende zich onbehoorlijk gedragen of onbehoorlijke dingen beweren.

-Een lelijke schaats rijden betekent zich in de vingers snijden of ergens bekaaid afkomen.

-Een losse schaats rijden betekent niet gebonden, vrij zijn. "Wanneer mevrouw niet blijven wil, kan zij vertrekken, *die rijdt een losse schaats*"

-Hij slaat een dubbele schaats. Dit spreekwoord past men toe op iemand die dronken is.

-Ik zie het al: *het scheelt niet aan de schaatsen, maar aan de man*. Iemand die niet goed kan schaatsenrijden, geeft de schuld aan de schaatsen (het gereedschap waarmee hij werkt)

-Veel geluk op je schaatsen. We zouden tegenwoordig zeggen veel plezier met je schaatsen.

-Zonder schaatsen op het ijs komen betekent zoveel als slecht voorbereid aan een werk beginnen.

Ik hoop dat ik met het eerste gedeelte *het ijs gebroken heb* en in het volgende nummer verder kan gaan met de spreekwoorden waarin het woord *ijs* een rol speelt.

Annie Broere

De redactie wenst alle lezers prettige feestdagen en een goed verzameljaar toe

Medewerkers aan dit nummer waren: Annie Broere, Ed Braakman, Aly en Hedman Bijlsma, Ron Couwenhoven, Ad Gras, Harry Karssies, Frits Locher, Wim Molenveld, Niko Mulder, Minne Iedes Nieuwhof, Bart van de Peppel, Tom Streng, Teun Wanink en Wim Zanen.

Redactie

Kouwe Drukke is een uitgave van de Stichting "De Poolster", verzamelkring van schaat-sen en winterse objecten, en verschijnt driemaal per jaar.

Abonnement € 22 per jaar, inclusief verzendkosten en de kosten van de jaarlijkse bij-eenkomst.

Misdrukken, bezorgfouten of iets dergelijks a.u.b. zo snel mogelijk doorbellen naar:

Bart van de Peppel, tel. 0318 416489

Redactieadres.

Bart van de Peppel
Marijkelaan 7
6721 GN Bennekom
e-mail b.w.vd.peppel@hccnet.nl.

Leden redactie

Annie Broere (hoofdredacteur)	tel. 0316 223081	e-mail: acbroere@hetnet.nl
Tom Streng (coördinator, redacteur)	tel. 0348 563100	e-mail: tom.streng@planet.nl
Minne Nieuwhof (redacteur)	tel. 0318 420327	e-mail: M.Nieuwhof@hetnet.nl
Bart v. d. Peppel (beeldredactie, fotografie)	tel. 0318 416489	e-mail: b.w.vd.peppel@hccnet.nl

Opmaak en druk

Bart van de Peppel	tel. 0318 416489	e-mail: b.w.vd.peppel@hccnet.nl
<u>Leden bestuur De Poolster</u>		
Matthy van Klaveren (voorzitter)	tel. 0251 241492	e-mail: icu12191@euronet.nl
Huub Snoep (secretaris)	tel. 023 5613848	e-mail: sndoos@xs4all.nl
Bart van de Peppel (penningmeester)	tel. 0318 416489	e-mail: b.w.vd.peppel@hccnet.nl
Wiebe Blauw (lid)	tel. 071 5283320	e-mail: w.blauw@planet.nl

Ledenadministratie:

B.W. van de Peppel, Marijkelaan 7, 6721 GN Bennekom. Tel. 0318 416489

Abonnement

Verzamelaars of geïnteresseerden die zich willen aansluiten worden verzocht € 22 over te maken op **gironummer 7753528**

t.n.v. **B.W. v. d. Peppel -INZ Poolster**
Marijkelaan 7
6721 GN Bennekom

Vermeld vooral – INZ Poolster – achter B.W. v. d. Peppel! Ook bij de mededelingen vermelden waarvoor het geld wordt gestort.

Kopij

Voor het aprilnummer van "Kouwe Drukke" moet de kopij

Uiterlijk vrijdag 1 maart 2002

binnen zijn op bovengenoemd redactie-adres. Handgeschreven, getypt, maar bij voorkeur op diskette of e-mail (e-mail: b.w.vd.peppel@hccnet.nl). Kleine berichtjes kunnen ook worden doorgebeld, maar a.u.b. niet op het allerlaatste moment.

De inhoud van artikelen in Kouwe Drukke mag zonder schriftelijke toestemming van de au-teurs niet worden gebruikt voor andere publicaties.